

Pia-Jeanette Fjellstad

Utfordringer i sosionomers arbeid

En kvalitativ studie av sosionomers arbeid i rusomsorgen og på
krisesenter

Masteroppgave i sosialt arbeid

OsloMet – storbyuniversitetet

Fakultet for samfunnsvitenskap

Vår 2024

Forord

Perioden med å skrive denne masteroppgaven har vært preget av mye prøving og feiling. Det har vært utfordrende, frustrerende, opplysende og lærerikt. Jeg har fått ny kunnskap om sosialt arbeid i et større perspektiv. I tillegg har jeg fått mye nyttig innsikt i det sosiale arbeidet som utføres i rusomsorgen og på krisesenter i Norge.

Først vil jeg takke min veileder Wenche Bekken, for gode innspill, råd og veiledning underveis. Jeg vil også takke både forskere og informanter i prosjektet «Kunnskap for sosialt medborgerskap».

En stor takk til kollokviegruppa som fra første forelesning har holdt sammen og støttet hverandre i tykt og tynt. Studieløpet hadde ikke vært det samme uten våre diskusjoner, spørsmål, oppklaringer og pauser.

Sist, men ikke minst, takk til familien som alltid stiller opp. Støtten fra dere og måten dere hjelper meg å fokusere på det positive når ting er vanskelig, har hjulpet meg dit jeg er i dag.

Oslo, 15.05.2024

Pia-Jeanette Fjellstad

Sammendrag

Denne masteroppgaven er en analyse av sosialt arbeid i to felt. Hensikten med studien er å belyse hvilke utfordringer sosionomer opplever i sitt arbeid på krisesenter og i rusomsorgen. Studien undersøker hvordan informantene beskriver sitt arbeid, og hva de vektlegger som utfordrende. Dette vil bidra til å besvare problemstillingen: «*Hva er sosionomenes utfordringer sett fra arbeid i rusomsorgen og på krisesentre?*». Studien er tilknyttet prosjektet «Kunnskap for sosialt medborgerskap» ved OsloMet. Prosjektet er en kvalitativ studie, der mine data består av syv transkriberte semistrukturerte intervjuer. Informantene arbeider i rusomsorgen og på krisesenter. Jeg har ikke gjennomført intervjuene i dette materialet selv. Analysen tar utgangspunkt i Braun og Clarke (2006) sin beskrivelse av tematisk analyse.

For å besvare problemstillingen har jeg kommet frem til følgende kategorier: «Å arbeide i andres felt uten beslutningsmyndighet», «opplevelse av anerkjennelse i et hierarkisk system», «utøvelse av skjønn som nødvendighet for å oppnå likebehandling», «i en rollekonflikt mellom forvalter- og hjelper-posisjonen», og til slutt «empowerment-orientert arbeid i møte med andre instanser». Funnene fortolkes i lys av teori. Giddens bidrar til å se sosionomene som handlende aktører som aktivt påvirker strukturene. Lipsky setter likebehandling inn i en kontekst der skjønnsaspektet spiller inn. Samtidig bidrar Abbott til å problematisere og belyse sosionomenes begrensede jurisdiksjon og kontroll over ansvarsområdene i de to feltene.

Funnene diskuteres opp mot rammebetingelser for sosialt arbeid. Dette inkluderer det politiske rammeverket, FOs yrkesetiske grunnlagsdokument og tidligere forskning. Studien viser at selv med retningslinjer og standardiserte tjenester, vil sosionomenes skjønnsmessige vurderinger påvirke praksisen av sosialt arbeid. Sosionomene har mulighet til å påvirke strukturen og politikken på feltet gjennom sine handlinger. Studien gir en dypere forståelse av sosionomers arbeidsutfordringer. Studiens funn indikerer at rus- og voldsfeltet kan dra nytte av læring fra hverandre. Krisesenteret utmerker seg i å dele informasjon om sitt arbeid og tilbud, noe som kan bidra til å løfte faget. Sosionomenes status må anerkjennes i

tverrfaglige miljøer, der andre former for kunnskap dominerer. Forhåpentligvis kan studien bidra til økt bevissthet knyttet til sosionomers utfordringer og kompetansen de besitter.

Nøkkelord: sosialt arbeid, sosionom, rusomsorg, krisesenter, rammebetingelser.

Abstract

This master's thesis is an analysis of social work in two fields. The purpose of the study is to shed light on the challenges that social workers experience in their work at crisis centers/shelters and with substance abuse care. The study examines how the informants describe their work, and what they emphasize as challenging. This will contribute to answer the research question: *“What are social workers’ challenges from working with substance abuse care and in crisis centers?”*. The study is linked to the project "Knowledge for social citizenship" at OsloMet. The project is a qualitative study, where my data consists of seven transcribed semi-structured interviews. The informants work in substance abuse care and in crisis centers. I have not conducted the interviews in this material myself. The analysis is based on Braun and Clarke's (2006) description of thematic analysis.

To answer the research question, I have come up with the following categories: “Working in someone else's field without decision-making authority”, “experience of recognition within a hierarchical system”, “exercise of discretion as a necessity to achieve equal treatment”, “in a role conflict between the manager and assistant position”, and finally, “empowerment-oriented work when interacting with other departments”. The findings are interpreted in light of theory. Giddens contributes to see social workers as active agents who actively influence the structures. Lipsky places equal treatment within a context where the aspect of discretion comes into play. At the same time, Abbott contributes to problematizing and shedding light on social workers' limited jurisdiction and control over the areas of responsibility in the two fields.

The findings are discussed in relation to the framework conditions for social work. This includes the political framework, FO's professional ethical document, and previous research. The study shows that even with guidelines and standardized services, social workers' discretionary judgments will influence the practice of social work. Social workers have the opportunity to influence the structure and policy in the field through their actions. The study provides a deeper understanding of social workers' work challenges. The findings in this thesis indicate that substance abuse and violence fields can benefit from learning from each other. The crisis center excels in sharing information about its work and services, which can

contribute to elevate the profession. The status of social workers must be acknowledged in interdisciplinary environments where other forms of knowledge dominate. Hopefully, the study can contribute to increased awareness regarding the challenges faced by social workers and the expertise they possess.

Key words: social work, social worker, substance abuse care, crisis center, crisis shelter, framework conditions.

Innholdsfortegnelse

Forord	i
Sammendrag	ii
Abstract	iv
1.0 Innledning	1
1.1 Tema for studien	3
1.2 Studiens sosialfaglige relevans	3
1.3 Tidligere forskning	4
1.3.1 Sosialt arbeid i rusarbeid	4
1.3.2 Sosialt arbeid i voldsfeltet	7
1.4 Problemstilling	8
1.5 Oppgavens struktur	9
2.0 Rammer for sosialt arbeid	10
2.1 Politiske rammer	11
2.1.1 Sosionomer	13
2.1.2 Rusomsorg	13
2.1.3 Krisesenter	14
2.1.4 Samhandling og folkehelse	15
2.2 Yrkesetikk.....	16
2.3 Sosialt arbeid som profesjon	19
3.0 Teoretisk rammeverk	21
3.1 Anthony Giddens' strukturasjonsteori	21
3.1.1 Strukturens dualitet.....	22
3.2 Andrew Abbott om profesjonssystemer og jurisdiksjon	23
3.3 Michael Lipsky om bakkebyråkratene	24
4.0 Metodisk tilnærming	25
4.1 Data	25
4.1.1 Refleksjoner rundt bruk av data	27
4.2 Vitenskapsteoretisk posisjon	28
4.3 Min forforståelse	29
4.4 Analyse	30

4.4.1 Tematisk analyse.....	31
4.5 Etske refleksjoner	34
4.6 Studiens troverdighet	35
4.6.1 Reliabilitet.....	35
4.6.2 Validitet.....	35
4.6.3 Generaliserbarhet.....	36
5.0 Presentasjon av funn	36
5.1 Å arbeide i andres felt uten beslutningsmyndighet	37
5.2 Opplevelse av anerkjennelse i et hierarkisk system	41
5.3 Utøvelse av skjønn som nødvendighet for å oppnå likebehandling	44
5.4 I en rollekonflikt mellom forvalter- og hjelper-posisjonen.....	45
5.5 Empowerment-orientert arbeid i møte med andre instanser	46
6.0 Diskusjon av funn	48
6.1 Rammebetingelser for sosialt arbeid	49
6.2 Samhandling med andre profesjoner og instanser	50
6.3 Folkehelse og betydningen av sosioøkonomiske faktorer	52
6.4 Sosionomenes mulighet til å påvirke strukturen.....	54
6.5 Mulighet for skjønnsutøvelse	56
6.6 En profesjon med flere spenningsfelt.....	57
7.0 Avslutning	59
Litteraturliste	63
Vedlegg 1: Prosjektbeskrivelse	69
Vedlegg 2: Intervjuguide.....	72
Vedlegg 3: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring	74
Vedlegg 4: Godkjenningsbrev fra SIKT.....	77

1.0 Innledning

Sosialt arbeid fokuserer på å adressere utfordringer som oppstår mellom individer og samfunnet, eller grupper og samfunnet. Mange ser sosialt arbeid som en praktisk disiplin med formål å bistå mennesker i vanskelige livssituasjoner, med fokus på endringsarbeid. Likevel strekker sosialt arbeid seg langt utover individuell hjelp. Profesjonen søker å avdekke og motvirke samfunnsmessige forhold som fører til ekskludering og marginalisering. I arbeid med enkeltindivider er det essensielt å forstå den sosiale konteksten personen befinner seg i (Berg et al., 2015, s. 19). Sosialt arbeid fremmer forandring, utvikling, empowerment, sosial tilhørighet og samhørighet. Menneskerettigheter, sosial rettferdighet, kollektivt ansvar og respekt for ulikheter er sentrale prinsipper for sosialt arbeid. Den globale definisjonen av ser sosialt arbeid som en profesjon og akademisk disiplin (Hansen et al., 2017, s. 23-24; International federation of social workers, 2014). For å sikre en effektiv og koordinert tilnærming til hjelpetjenester, er det avgjørende å ha inngående kunnskap om den spesifikke rollen og plasseringen av sosialt arbeid i tjenesteapparatet.

Sosiale problemer oppstår i dynamikken mellom individ og samfunn. Dette innebærer at selv om enkeltpersoner kan oppleve livsutfordringer som kan klassifiseres som sosiale problemer, som for eksempel rusmisbruk, er det ikke nødvendigvis riktig å betegne dem som individuelle sosiale problemer. Ofte ligger det samfunnsmessige årsaker bak disse problemene, og de kan ha betydelige konsekvenser for samfunnet som helhet. Slike utfordringer krever derfor en kombinasjon av samfunnsmessige tiltak og individrettede intervensjoner. Dette understreker behovet for sosialarbeidere med bred kunnskap om både samfunnet og mennesker. En forståelse av sammenhenger er avgjørende for effektiv praksis i sosialt arbeid. Dersom sosialarbeidere begrenser sin forståelse til kun individuelle perspektiver, vil det kunne føre til ulike handlinger, enn dersom vi bare så situasjonen fra et samfunnsperspektiv. Derfor er det av stor betydning i sosialt arbeid å forstå samspeillet mellom individet og samfunnet (Berg et al., 2015, s. 25).

Rusavhengige kan ofte fremstilles som mennesker med særegne karaktertrekk. Vandrende gatelangs med knekk i knærne, slitne og møkkete, på jakt etter neste skudd. Det er mangel på nyanse i dette perspektivet som ofte har et «oss-dem»-perspektiv (Lossius, 2021, s. 29).

Overdoser har vært den nest vanligste dødsårsaken for menn under 50 år. I tillegg til helseskader er narkotikabruk også forbundet med sosiale skader, som marginalisering og konsekvenser som følge av kriminalitet (Gjersing, 2018). En ny rusreform venter. Flere politiske partier er enig om å behandle rusmiddelavhengighet, ikke straffeforfølge. Denne endringen signaliserer at samfunnet anerkjenner at rusrelaterte handlinger ikke bare handler om dårlig moral eller manglende viljestyrke, men om lidelser som krever kompleks sosial, psykologisk og medisinsk behandling (NOU 2019 s. 26, gjengitt i Lossius, 2021, s. 29).

Sosialt arbeid foregår i skjæringspunktet mellom samfunnsmessige hendelser og individuelle, personlige erfaringer og situasjoner i menneskers liv. For å kunne møte enkeltpersoner i deres unike kontekster på en god måte, er det avgjørende at sosialarbeiderne besitter kunnskap om samfunnet og de samfunnsmessige prosessene som påvirker våre liv. Det er essensielt at de forstår de potensielle konsekvensene disse prosessene kan ha for menneskers liv, samt anerkjenne at lignende problemstillinger kan resultere i ulike reaksjoner og behov (Brodtkorb & Rugkåsa, 2015, s. 299-300). Sosialarbeidere på krisesentre møter enkeltpersoner og familier som opplever å stå i en krise. De må møte hver enkelt voldsutsatt i deres unike kontekst, med deres individuelle behov for hjelp og oppfølging.

Krisesentre er spredt over hele landet. De tilbyr støtte til personer som opplever vold eller overgrep fra noen i nær relasjon. Enten det er partner, familiemedlem eller andre de har et nært forhold til. Sentrene tilbyr rådgivning, veiledning, sikkerhet og beskyttelse til både barn og voksne i slike situasjoner (Krisesentersekretariatet, u.å.-a). Hvert år mottar krisesentrene i Norge omtrent 20 000 henvendelser (Krisesentersekretariatet, u.å.-b). Vold i nære relasjoner er også et stort samfunnsproblem. I 2021 kostet vold i nære relasjoner det norske samfunnet anslagsvis nesten 92,7 milliarder kroner. Likevel bæres de største samfunnsøkonomiske kostnadene av voldsutsatte selv, voldsutøver, pårørende, arbeidsgivere, frivillige og storsamfunnet (Pedersen et al., 2023, s. 4). Kvinner er spesielt sårbare for alvorlig vold i nære relasjoner og seksuell vold. Menn opplever i større grad fysisk vold sammenlignet med kvinner (Dale et al., 2023). En av fem kvinner i Norge oppgir å ha blitt utsatt for voldtekt minst én gang. En av ti kvinner oppgir å ha vært utsatt for alvorlig fysisk vold fra partner. Forekomsten og ettervirkningene av vold og overgrep utgjør et reelt folkehelseproblem i Norge. Forskning fra NKVTS tyder på at personer med utfordrende levekår har en høyere

risiko for å bli utsatt for vold og overgrep. Dette peker på at tiltak rettet mot å redusere generelle ulikheter i samfunnet kan bidra til å minske omfanget av vold. Forskning peker i retning av en sammenheng mellom sosioøkonomiske forhold og voldsomfanget (Nasjonalt kunnskapssenter for vold og traumatisk stress, 2023).

1.1 Tema for studien

Denne studien tar utgangspunkt i prosjektet «Kunnskap for sosialt medborgerskap». Intervjuene i materialet er fra fem sosionomer som jobber med rus og to som jobber på krisesenter. Felles for informantene er at samtlige er sosionomer. De har ulike tilleggsutdannelse, kurs og tidligere arbeidserfaring. Dette gjør at intervjuene også kan kobles til andre felt enn det som er deres nåværende arbeidsplass. Selv om jeg har avgrenset empirien til syv intervjuer innen rus og krisesenter vil det kunne trekkes linjer til andre felt. På denne måten kan intervjuene bidra til å si noe generelt om hvilken kunnskap sosionomer bringer med seg, også i andre felt, selv om informantene arbeider innen rusomsorgen eller på krisesenter.

1.2 Studiens sosialfaglige relevans

Sosialt arbeid kjennetegnes av generalistkompetanse, relasjonskompetansen, kompetanse i endringsprosesser, kompetanse i tverrprofesjonelt samarbeid og systemkompetanse med kunnskap og rettigheter i velferdsapparatet (Hansen & Solem, 2017, s. 361). I sosialt arbeid er en sentral målsetting å formidle og omsette sosialpolitiske målsettinger til praktiske handlinger, for å bedre dagliglivet og levekårene for enkeltpersoner og grupper (Vindegg, 2017, s. 305). Sosionomer skal ha kompetanse i å analysere hvordan samfunnsstrukturer og velferdspolitiske rammer legger organisatoriske føringer og begrensninger på yrkesutøvelsen (Hansen & Solem, 2017, s. 357).

Sosionomer møter ofte mennesker i komplekse livssituasjoner. Disse kan romme mange felt og krever ofte et tverrfaglig samarbeid med andre instanser og profesjoner. Ved å få økt forståelse for hvordan sosionomene arbeider kan det potensielt bidra til å styrke tjenestene. Ettersom faget sosialt arbeid er såpass bredt og tidvis komplekst vil det å sette ord på sosionomenes arbeid kunne bidra til økt oppmerksomhet på hva som oppleves utfordrende i

arbeidet. En belysning av hva som kan være problematisk med rammebetingelsene sosionomer arbeider etter kan gi forståelse for kompleksiteten i deres arbeid.

Denne studien tar for seg arbeidsforhold lokalisert i rusomsorgen og på krisesenter. Dette er to felt som begge har en sårbar brukergruppe, ofte med komplekse og sammensatte behov. En sammenligning av hvordan sosionomene i de to feltene opplever å få utført sosialfaglig arbeid, om rammene ligger til rette for det og om de opplever anerkjennelse fra andre samarbeidspartnere, er relevant for å se hvorvidt sosionomene får utført sitt arbeid i sine felt.

1.3 Tidligere forskning

Jeg ønsket å se hva tidligere forskning sier om sosialt arbeid innen rus og innen krisesenter. Dette innebærer søk innen to felt. Først vil jeg presentere hvilke databaser, søkeord og avgrensninger jeg gjorde. Deretter vil jeg presentere den tidligere forskningen jeg har vurdert kan belyse det sosiale arbeidet i de to feltene.

1.3.1 Sosialt arbeid i rusarbeid

I søk etter tidligere forskning på rusfeltet benyttet jeg ulike databaser. Den første jeg valgte å benytte var databasen Applied social Sciences Index & Abstracts (ASSIA). Her søkte jeg på engelsk med søkeordene «social work*» AND «drug abuse». Dette gjorde jeg for å se hva sosialt arbeid i rusarbeid er, i en mer internasjonal kontekst. Dette ga i overkant av 4000 treff. For å avgrense mengden treff ytterligere valgte jeg at disse søkeordene skulle stå i sammendraget. I tillegg valgte jeg å huke av for «scholarly journals». Dette ga 54 treff. Da jeg valgte å kun vise treff fra år 2000 til i dag, endte dette med 37 treff i ASSIA. For søk på norsk valgte jeg å benytte Idunn og Norart. I Idunn huket jeg av for forskningsartikkel, og benyttet søkeordene «sosialt arbeid» AND «rus or rusomsorg or rusavhengig or rusarbeid». Dette gjorde jeg for å få frem flere nyanser av rusfeltet. Etter å ha huket av for forskningsartikler fra 2010 til i dag ga dette 240 treff. I Norart benyttet jeg søkeordene «sosialt arbeid» AND rus*. Jeg valgte artikler fra perioden 2010 til 2024, noe som ga 10 treff.

Polden (2017) diskuterer i sin artikkel utfordringer knyttet til behandling av pasienter med samtidig rusproblem og psykisk lidelse (ROP), med et spesielt fokus på organisering og koordinering av behandlingstjenester. Polden belyste kompleksiteten tjenesteapparatet må ta hensyn til, samt hvor omfattende hjelpebehovet hos enkelte brukere er. Artikkelen viser blant annet hvordan oppdelingen av ansvarsområder i byråkratiet, i kombinasjon med bruk av diagnosesetting for å utløse bestemte tjenester gjør at pasienter med sammensatte og komplekse behov ikke får tilgang til helhetlige tjenester tilpasset deres individuelle situasjon. Gjennom en pasienthistorie, illustrert ved casen til Marte, viser at mangelen på helhetlig behandlingstilbud og tverrfaglig samarbeid kan føre til at pasienter blir avhengig av enkeltpersoner i systemet, som velger å gå utover sine mandater for å tilby nødvendig hjelp (Polden, 2017).

Jørgensen (2010) diskuterer problemformuleringen innen rusreformen i Norge. Der det har vært en overgang fra sosiale tjenester til spesialisert helsehjelp, samt mer fokus på effektivitet. Dette antydes å ha ført til en helsefaglig tilnærming til rusproblemet på bekostning av en sosialfaglig tilnærming. I artikkelen blir det argumentert for at tilnærmingen til komplekse problemer bør være flerdimensjonal. Dette krever anerkjennelse av at slike problemer ikke har enkle løsninger, og derfor må de adresseres fra flere faglige, verdimesse og ideologiske perspektiver. Han trekker også frem at det har skjedd en økonomisering og medikalisering av rusproblemet. Dette kan påvirke måten problemet forstås og løses. Jørgensen argumenterer for behovet for en mer holistisk tilnærming til komplekse problemer, der man anerkjenner at et problem er mer enn summen av delene.

Almvik med fler, belyser den daglige hjelpen ansatte og brukere erfarer i to ambulerende team i arbeid med personer med rusproblemer og psykiske lidelser. Studiens funn viser hvordan fagfolk og brukerne samhandler på daglig basis. De vektlegger relasjonsbygging, hverdagslige utfordringer og tilgjengelighet. Arbeidet foregår i stor grad på brukerens hverdagsarenaer. De kom også frem til at den praktiske tilnærmingen til samarbeidet bidro til at brukerne opplever å ha verdi i samfunnet, i tillegg til at tillitsforholdet mellom dem styrkes. Artikkelen er fra 2011, og den presiserte da at tilnærmingen i denne studien utfordrer tradisjonelle behandlingsmetoder og understreker betydningen av individuelt tilpasset hjelp og likeverdig samarbeid (Almvik et al., 2011).

Biong og Soggiu dokumenterer betydningen av en recovery-orientert tilnærming i kommunalt psykisk helse- og rusarbeid, og kan bidra til utvikling av praksiser som fremmer brukerens recovery prosess. Studiens funn viser at brukerne opplevde respekt og anerkjennelse fra teamet, arbeidet var preget av felles målsettinger, tjenestene var fleksible og tilpasset deltakernes behov, og brukerne følte seg ikke avvist. Det at deltakerne følte at teamet tok initiativ og hjalp brukerne med å ta tak i utfordringer, skapte et håp om endring og utvikling (Biong & Soggiu, 2015).

Hjellum drøfter utfordringer knyttet til medikamentell behandling av opiatavhengighet og hvordan dette kan ha overskygget den sosialfaglige tilnærmingen. Artikkelen påpeker blant annet at kriteriene for legemiddelassistert rehabilitering (LAR) har blitt mindre strenge over tid, og problematiserer at det er behov for mer enn bare medisinerer for en vellykket behandling (Hjellum, 2023).

Brown (2018) tar for seg opioidavhengigheten i USA i sin systematiske oversikt, der undersøker han betydningen av psykososiale intervensjoner, som forebyggende tiltak for å forhindre tilbakefall. Han kommer frem til at psykososiale intervensjoner ikke tillegger den medisinske behandlingen økt effekt ved induksjon- eller vedlikeholdsstadiet.

En scoping review fra 2022 undersøkte sosialt arbeids recovery-orienterte tilnærming. Resultatene viste et behov for å styrke opplæringen av sosialarbeidere i å arbeide med recovery, øke fokuset på retningslinjer for avhengighet og redusere bruken av tvang. I tillegg ønsket de et økt fokus på å støtte familier, redusere stigmatiserende holdninger og diskriminering gjennom politikk (Kourgiantakis et al., 2022).

Mekonnen og Lee problematiserer avhengighet som et alvorlig samfunns- og psykisk helseproblem, som krever samordnet tverrfaglig innsats. Sosialarbeidere kan spille en viktig rolle i forebygging, intervensjon og politikktutforming. Imidlertid mener de sosialarbeidernes kompetanse i å jobbe med avhengighet er svekket av utilstrekkelig akademisk opplæring, samt avhengighet til et dominerende medisinsk og individualistisk paradigme, som strider imot sosialarbeidernes «personen i situasjonen» filosofi. Eksisterende kunnskapshull,

dannelse av tverrfaglige samarbeidspartnere og handlingsplaner identifiseres for at sosialt arbeid skal kunne bidra mer sentralt i avhengighetsteori, forskning og praksis (Mekonnen & Lee, 2022).

1.3.2 Sosialt arbeid i voldsfeltet

I søk etter tidligere forskning innen krisesenter og voldsfeltet benyttet jeg Idunn. Da brukte jeg søkeordene «sosialt arbeid» AND krisesent* OR vold*. Av forskningsartikler i «helse og sosialt arbeid» som fagområde resulterte dette i 242 treff. Jeg benyttet også EBSCOhost med databasen ERIC. Der benyttet jeg søkeordene: social work or social workers or social work practice or social services AND crisis center or women shelter. Dette ga kun 37 treff. I ASSIA benyttet jeg søkeordene "social work" AND "crisis cent*" OR (Woman shelter or women's shelter, women's refuge) AND violence. Dette ga over 3000 treff. For å vektlegge det sosiale arbeidet, valgte jeg at søkeordene skulle stå i artikkelens sammendrag. Dette endte med 232 scholarly journals fra 2010 til i dag. Jeg opplevde at mye av forskningen var fokusert rundt voldsutsattes erfaringer med krisesentre i flere land. Ettersom denne studien er mer interessert i sosialarbeidernes erfaringer med arbeidet, ble mye luket ut i disse treffene.

En norsk artikkel utforsker opplevelsen til kvinner som forlater partnere som utsetter dem for vold, for å forstå hvordan tjenestene kan være til hjelp og støtte for disse kvinnene. Studien viser at frykt for fremtiden kan skape en avhengighet til partneren, og bruddet kan være utsatt grunnet forventninger om et varig forhold, samt normalisering av volden. Prosessen med å forlate voldsutøver innebærer å finne løsninger som ivaretar alle involverte parter og håndtere hverdagen best mulig. Studien utforsket variasjonen av kvinners oppbruddsprosesser i lys av deres livssituasjon og bakgrunn. Flere av kvinnene delte følelsen av å være avhengig av partneren, både økonomisk og følelsesmessig. Noen følte sterke emosjonelle bånd som gjorde det vanskelig å bryte ut, mens andre følte på en forpliktelse til å stå med partneren. Studien belyser også at kvinner med innvandrerbakgrunn hadde begrensede ressurser, språkutfordringer og manglende kjennskap til hjelpesystemet, noe som var faktorer som gjorde det ekstra utfordrende å forlate voldsutøvende partner. Studien understreker viktigheten av å anerkjenne den komplekse livssituasjonen voldsutsatte kvinner befinner seg i, og tilpasse hjelp og støtte etter deres individuelle behov (Bang-Olsen et al., 2022).

En annen studie viser hvilke behov kvinner i Hong Kong hadde etter å ha forlatt sin voldsutøvende partner, og hvordan disse behovene kan møtes. Artikkelen presenterer endringene i selvfortellingene til kvinnene, fra offerrolle til overlevende. Dette understreker betydningen av å styrke kvinnene i deres fortellinger med en empowerment-orientert tilnærming, som ser kvinnene som mektige, motstandsdyktige og med ressurser og løsninger på problemer (Sui-Ting, 2021).

En artikkel publisert i *British Journal of Social Work* i 2020 viser til en studie knyttet til sentre for personer som har opplevd vold i nære relasjoner. Studien problematiserer at det er lite forsket på erfaringene til kvinner som bor på slike sentre, og deres interaksjoner med personalet. Studien konkluderer med at sosialarbeideres verdier om selvbestemmelse, evidensbasert praksis og brukeres empowerment og frigjøring, kan gi ringvirkninger og potensielt påvirke og endre måten sentrene drives på, hvordan saker håndteres og hvordan midler i tjenesten fordeles (Robinson et al., 2020).

En studie fra 2009 viser at få voldtektsofre søker hjelp fra formelle sosiale tjenester etter overgrep. Studien ble gjennomført for å undersøke faktorer som er til hinder for disse ofrene å søke hjelp fra medisinske, juridiske og psykiske helsetjenester, samt krisesentre. Studien viste at ofrene ikke følte seg verdige til tjenestene, eller at deres opplevelse av overgrepet ikke stemte med stereotype oppfatninger av voldtekt. De så heller ikke hvordan systemet kunne beskytte dem mot overfallsmennene, og fryktet at personalet ville påføre ytterligere psykisk skade ved å ikke føle seg trodd eller sett (Patterson et al., 2009).

1.4 Problemstilling

Hensikten med studien er å belyse hva sosionomer i rusomsorgen og på krisesenter trekker frem som utfordrende i sitt arbeid. Jeg håper studien kan bidra til en bevissthet rundt hvilken kompetanse sosionomer besitter i møte med både brukere og samarbeidspartnere. Ved å analysere hvordan sosionomer selv beskriver sitt arbeid, kan det belyse hvordan de bruker sin kompetanse i ulike felt. Det vil også kunne gi en forståelse for hvordan sosionomer i de ulike feltene arbeider, hva de opplever som utfordrende og i hvilken grad de opplever å bli

anerkjent for sitt arbeid i sine felt. Med utgangspunkt i dette har jeg valgt følgende problemstilling:

Hva er sosionomenes utfordringer sett fra arbeid i rusomsorgen og på krisesentre?

For å besvare denne problemstillingen har jeg benyttet noen analytiske spørsmål for å utforske sosionomenes arbeid og problemstillingen ytterligere:

Hva vektlegger sosionomene i sitt arbeid i de to feltene?

Hva trekker de frem som utfordrende i sitt arbeid?

Hvordan beskriver sosionomene sin plass i rusomsorgen og på krisesenter?

I hvilken grad opplever sosionomene å bli anerkjent for sitt arbeid?

Hvordan påvirker strukturer arbeidet sosionomer utfører i rusomsorgen og på krisesenter?

Disse spørsmålene har ikke til hensikt å besvares ved studiens slutt, men for å sette i gang tankeprosesser underveis i analysen.

1.5 Oppgavens struktur

Videre vil jeg presentere bakgrunn og kontekst for studien. Dette inkluderer de rammene sosialt arbeid er underordnet. Først vil det politiske rammeverket presenteres, deretter yrkesetikken og til slutt litt generell teori om rammer for sosialt arbeid. I kapittel tre presenteres det teoretiske rammeverket til studien. Her redegjøres teoretiske begreper fra Anthony Giddens' strukturasjonsteori, Andrew Abbott om jurisdiksjon og ansvarsområder, og Michael Lipsky om bakkebyråkratenes skjønnsutøvelse. Kapittel fire tar for seg studiens metodiske tilnærming. Her redegjøres det blant annet for metodiske valg og etiske refleksjoner rundt bruk av data, studiens vitenskapsteoretiske posisjon, tematisk analyse og

refleksjoner rundt studiens troverdighet. Videre presenteres studiens funn opp mot teori i kapittel fem. Kapittel seks diskuteres funnene opp mot rammebetingelser i sosialt arbeid og tidligere forskning. Til slutt besvares problemstillingen i en avslutning av de sentrale aspektene ved studien.

2.0 Rammer for sosialt arbeid

I denne delen gjøres det rede for rammer sosialarbeidere må forholde seg til i sitt arbeid. Jeg vil presentere det mest sentrale lovverket, samt yrkesetikken sosialarbeidere må forholde seg til. Dette gjøres for å belyse hva som er deres oppgaver, hva de er underlagt og hvilke retningslinjer de skal følge. Sosialarbeidere jobber i spennet mellom etiske hensyn og retningslinjer i møte med brukere, og det gjeldende regelverket i velferdspolitikken (Solem & Nybø, 2017, s. 296). Rammene for arbeidet, innholdet i arbeidsoppgavene, samt hvordan disse løses kan avgjøre i hvilken grad sosialt arbeid fremstår som et viktig fagfelt for rusomsorgen og krisesenter. Dette utgjør konteksten for det sosialfaglige arbeidet i organisasjonen (Solstad, 2017, s. 344-345).

Vi har en velferdsstat som er opptatt av likeverdig fellesskap gjennom inkludering av alle borgere, og ved å forhindre marginalisering og utenforskap. Vi kommer dermed ikke utenom sosialpolitikk når vi snakker om sosialt arbeid. En viktig anerkjennelse som sosionom er å se at kunnskapen i sosialt arbeid er ganske politisk. Hva slags kunnskap man velger å ta i bruk avgjøres i stor grad av den sosialpolitiske dimensjonen. Gjennom lovverk, rundskriv og retningslinjer kan politikken legge til rette for gode tjenester for enkeltmennesker. Likevel er det en bekymring fra praksisfeltet og sosialarbeidere, for sosialt arbeid sin plass etter økte krav om dokumentasjon, manualbasert praksis og ensrettede tilnæringsmetoder. Sosialt arbeid handler i stor grad om å forholde seg til sosialpolitikken, og de bør sees som gjensidig konstituerende. Sosialt arbeid kan med sine verdier danne grunnlag, retning og rammer for sosialpolitikken, i tillegg til å gjennomføre den (Aamodt, 2019, s. 18-19).

Sosialarbeidere må tilpasse sin praksis etter brukernes individuelle behov, samtidig som de arbeider under gitte rammebetingelser i utførelsen av sitt arbeid. Sosialarbeiderne bringer med seg kunnskap tilegnet gjennom teori og praksis i møte med brukere. Deres kompetanse

innebærer blant annet verdier, kunnskap og praktiske erfaringer som samspiller med det gjeldende rammeverket for å utøve best mulig hjelp. Krav om effektivisering kan stride imot sosialt arbeid som vektlegger å se «personen i situasjonen» og gi individuelt tilpasset hjelp.

I studier av profesjoners kunnskapsgrunnlag bør samspillet og spenningen mellom teoretiske innsikter og praktisk kunnskap stå i fokus. Det er viktig for å unngå å forenkle kompleksiteten i denne dynamikken ved å anta at praksis bare er en direkte anvendelse av teori eller motsatt, at teoretiske innsikter ikke eksisterer og kun er variasjoner av praksis. Forenklete forestillinger er reduserende, og bidrar ikke til en dypere forståelse av profesjoners kunnskapsgrunnlag og anvendelse (Grimen, 2008, s. 84). Evidensbasert praksis innebærer å samle og vurdere forskning på et bestemt område, som grunnlag for tiltak og profesjonell inngripen (Svensson & Karlsson, 2008, s. 269). Med en slik tilnærming skal sosialarbeiderne ta beslutninger og iverksette tiltak basert på den best tilgjengelige forskningen i kombinasjon med faglig ekspertise og brukernes behov. Sosialt arbeid er et fagfelt som ikke kan forenkles. Feltet er ofte preget av komplekse og sammensatte utfordringer. I likhet med forholdet mellom teori og praksis, kan ikke disse forenkles. I møte med systemets rammer og retningslinjer har sosionomene mulighet til å utøve skjønn, til tross for krav om for eksempel effektivisering og evidens.

2.1 Politiske rammer

Sosialpolitikk forstås her som enhver ordning som tar sikte på å organisere og regulere velferdstjenestene på en måte som blir styrende for praksis. Sosialpolitikken skal legge til rette for god praksis og bidra til bedre tjenester. Sosionomer er en av profesjonene som iverksetter sosialpolitiske tiltak. Gjennom sin kunnskap om feltet er de en sentral premissleverandør til gjeldende sosialpolitikk. Sosialt arbeid er ikke bare en implementering og iverksetting av sosialpolitikk. Arbeidet skal bidra til utvikling og vekst hos enkeltmennesker, og jobbe for at samfunnets borgere skal ha gode liv. Sosialt arbeid er bygget på verdier knyttet til likeverd, frihet, solidaritet og rettferdighet (Aamodt, 2019, s. 19-20).

Felles for sosialt arbeid og sosialpolitikk er at de er utviklet for å sikre alle borgere et anstendig liv. Lover, retningslinjer og politiske diskurser bidrar til å styre hva vi skal forstå og

definere som et godt liv. Samtidig som politikken legger føringer for sosialt arbeid, vil også det sosialfaglige arbeidet påvirke politikken gjennom hvordan den gis mening i den aktuelle konteksten. Hvilke verdier og holdninger vi har og velger å legge til grunn når vi organiserer et samfunn og hvordan vi styrer tjenestene, vil kunne påvirke det sosiale arbeidet. Og igjen vil hvordan vi utfører tjenestene kunne påvirke politikken. Sosialt arbeid og sosialpolitikk må ikke adskilles, men tenkes sammen. Dette kan skape rom for ny kunnskap (Aamodt, 2019, s. 21-22).

Sosialpolitikk handler om den offentlige styringen av helsetjenester, inntektssikring, samt andre tjenester overfor enkeltindivider med behov for tilbud (Hjelmtveit, 2009, s. 39, gjengitt i Solstad, 2017, s. 333). Gjennom lovverket bestemmer Stortinget hvilke tjenester i helse- og sosialfeltet som skal utøves i kommunene og på statlig nivå. Loven regulerer hva kommunestyret kan bestemme, men kommunestyret påvirker også hvordan oppgavene skal gjennomføres for organisasjonene som er underlagt den kommunal politiske ledelsen. Dette kan for eksempel dreie seg om lokalt rusarbeid, boligsosialt arbeid, psykisk helsevern og barnevern (Solstad, 2017, s. 334).

Sosialpolitikken kan sees i et kritisk realistisk perspektiv, ved at den vedtatte politikken og institusjonene som forvalter den, reflekterer den et virkelig eller kausalt nivå. Strukturen er stabil. Denne endres normalt gjennom sakte prosesser. Disse endringene er resultat av at samtlige aktører tilrettelegger sine handlinger ut fra politikken og organisasjonene. Enten for å benytte seg av den, eller for å endre den (Solstad, 2017, s. 333). Samfunnet er i stadig endring og utvikling, både politisk og sosialt. En kan se sosialt arbeid som et dynamisk samspill mellom den praktiske yrkesutøvelsen og politiske føringer som fastsettes.

New Public Management (NPM) representerer en nyskapende tilnærming til styring, som står i kontrast til den tradisjonelle offentlige administrasjonen. NPM er et resultat av kritikk mot offentlig sektor for å være for omfattende, ineffektiv og preget av byråkrati. NPM vil redusere offentlige utgifter, øke effektiviteten og forbedre kvaliteten på offentlige tjenester. I Norge har reformene inkludert tiltak som mål- og resultatstyring, konkurranseutsetting av tjenester, desentralisering og økt fokus på service og kvalitet i tjenestetilbudet (Stamsø, 2017, s. 85). Denne styringsformen bidrar til å utfordre det sosiale arbeidet i tjenestene.

Sosialarbeidere må i større grad forholde seg til krav som prosedyrer og rapportering, i et felt der blant annet relasjoner og skjønn er sentralt.

2.1.1 Sosionomer

Sosialarbeidere er bundet av flere norske lover. Disse representerer de mest overordnede rammene for sosialt arbeid. Videre presenteres disse i korte trekk for å illustrere at rammebetingelsene sosialarbeidere er underlagt, er overordnede og godt forankret i norsk lov. Helse- og omsorgstjenesteloven (2011) regulerer kommunens ansvar, mens spesialisthelsetjenesteloven (1999) regulerer de regionale helseforetakene sitt ansvar. Pasient- og brukerrettighetsloven (1999) regulerer brukere sine rettigheter overfor de overnevnte tjenestene (Skretting, 2018). Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for et forvaltningsorgan har taushetsplikt (Forvaltningsloven, 1967, § 13). Sosionomer er også underlagt Helsepersonelloven § 4 og sosialtjenesteloven § 4 som stiller krav til forsvarlig praksis (Helsepersonelloven, 1999; Sosialtjenesteloven, 2009).

2.1.2 Rusomsorg

Helse- og omsorgstjenesteloven (2011) § 3-1 presiserer kommunens ansvar ovenfor personer som oppholder seg i kommunen med rusmiddelproblem. Etter kapittel 6 er kommunen pliktig å inngå samarbeidsavtaler med andre instanser, for å sikre et helhetlig tilbud rundt helse- og omsorgstjenester. Dette kravet om samarbeid finner vi også i Spesialisthelsetjenesteloven § 2-1a (1999). Helse- og omsorgstjenesteloven skal sikre at brukere med behov for langvarige og koordinerte tjenester skal få tilbud om koordinator, og utarbeidelse av en individuell plan i henhold til kapittel 6 i helse- og omsorgstjenesteloven. Kapittel 10 danner rammer for tvangstiltak overfor rusmiddelavhengige (2011).

I rusomsorgen er det utarbeidet flere veiledere, retningslinjer, stortingsmeldinger og lignende som er styrende for blant annet sosionomenes arbeid i russektoren. I motsetning til lovene som er overordnet og dekker mange felt, vil slike tekster være til nytte for de som arbeider i rusfeltet. Et eksempel er Nasjonal faglig retningslinje – behandling og rehabilitering av rusmiddelproblemer og avhengighet (Helsedirektoratet, 2017). Er det tvil rundt behandling kan slike dokumenter være til hjelp, både for å sikre at brukerne får de rettighetene de har krav på, som for eksempel brukermedvirkning. I tillegg til å sikre at de

som jobber med det, vet hva som er gjeldene rammer og retningslinjer de må forholde seg til. De nasjonale retningslinjene er rettet mot flere yrkesgrupper. Dette sikrer at profesjonene forholder seg til samme rammeverk, som bidrar til å sikre en helhetlig tverrfaglig behandling. Dette skal også sikre lik behandling, uavhengig av geografisk tilhørighet. Et annet eksempel er: Sammen om mestring – en veileder i lokalt psykisk helsearbeid og rusarbeid for voksne. Et verktøy for kommuner og spesialisthelsetjenesten (Helsedirektoratet, 2014). Denne veilederen beskriver blant annet krav og forventninger til arbeidet med brukergruppen, i lys av det gjeldende lovverket og nasjonale føringer på området. For sosialarbeidere som jobber i rusfeltet kan det dermed være et godt verktøy å lese slike dokumenter som kan gi økt kunnskap og forståelse for fagfeltet som kan føre til utvikling og forbedring av tjenestene. Det siste offentlige dokumentet jeg vil trekke frem er Rusreform – fra straff til hjelp (NOU 2019: 26, 2019). Denne er aktuell i dagens debatt knyttet til bruk og besittelse av illegale rusmidler som et juridisk problem, eller et helseproblem. Det er relevant for sosialarbeidere å følge med på debatten i feltet. Dette kan bidra til økt forståelse for brukernes rettigheter. I tillegg til at dokumentene er til hjelp, er de også en del av rammebetingelsene for sosialt arbeid i rusomsorgen.

2.1.3 Krisesenter

Lov om kommunale krisesentertilbud skal sikre et godt og helhetlig krisesentertilbud til kvinner, menn og barn som er utsatt for trusler eller vold i nære relasjoner. Hver kommune skal sørge for et krisesentertilbud til de som har behov for rådgivning eller et midlertidig og trygt botilbud. Kommunen skal også gi individuell tilpasning, og sikre samarbeid med andre deler av tjenesteapparatet, i tilfeller der det er nødvendig for å sikre et helhetlig og samordnet tjenestetilbud (Krisesenterlova, 2009, §§ 1-4).

Krisesentre har gått fra å være preget av mye frivillig arbeid, til å ha blitt et profesjonalisert felt. Dette innebærer blant annet at de i større grad må forholde seg til rammer og retningslinjer for arbeidet. I voldsfeltet er det også utarbeidet offentlige dokumenter som kan hjelpe sosialarbeiderne i sitt arbeid med voldsutsatte. Blant annet har Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har utarbeidet en veileder til krisesenterloven (Bufdir, 2015). Slike veiledere kan være et nyttig verktøy for sosialarbeiderne. Det kan være utfordrende å lese og tolke lover i felt som bærer preg av kompleksitet, som sosialt arbeid. I 2023 lanserte

Regjeringen en opptrappingsplan mot vold i nære relasjoner og vold og overgrep mot barn (Prop. 36 S (2023–2024)). I likhet med rusreformen vil også denne gi en retning for veien videre i feltet.

2.1.4 Samhandling og folkehelse

Kravet om samarbeid finner vi igjen i samhandlingsreformen. Samhandlingsreformen, *Rett behandling – på rett sted – til rett tid*, ønsker å styrke samhandlingen mellom helse- og omsorgstjenester ytterligere. Både på ulike nivåer, for eksempel mellom spesialisthelsetjenesten og kommunetjenesten, samt mellom ulike instanser innad i kommunene. Reformen trekker blant annet frem at dårlige koordinerte tjenester også betyr lite effektiv og dårlig ressursbruk (St.meld. nr. 47 (2008-2009), s. 13). Samhandlingsreformen trekker frem folkehelsearbeid som viktig. Befolkningen påvirkes av ulike forhold av sosial karakter, levevaner, miljøfaktorer, økonomiske forhold og ulike biologiske forutsetninger. Disse påvirkningsfaktorene befinner seg på alle forvaltningsnivåer i samfunnet. Det er derfor viktig at alle i de ulike samfunnssektorene arbeider for å fremme og vedlikeholde befolkningens helse, samt redusere og beskytte mot faktorer som medfører helserisiko (St.meld. nr. 47 (2008-2009), s. 72-73).

Sosialt arbeid kan plasseres i et folkehelseperspektiv, ettersom det dreier seg om sammenhengen mellom helse og sosial ulikhet i befolkningen (Hansen & Solem, 2017, s. 361). Et langsiktig mål i folkehelsearbeidet er å redusere sosiale helseforskjeller og skape en jevnere sosial fordeling av ressurser. Dette innebærer en målrettet innsats mot utsatte grupper, som må suppleres med andre velferdsordninger og tiltak for å utjevne sosiale forskjeller (Solem & Nybø, 2017, s. 304). Sosionomer kan bidra til å skape en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse og utjevner sosiale helseforskjeller. Dette kan de gjøre ved å avdekke materielle, atferdsrelaterte og psykososiale risikofaktorer i samfunnet, som kan føre til nedsatt livskvalitet for enkeltindivider og grupper. Profesjonen kan også bidra med kunnskap for å dokumentere sammenhenger mellom levekår og livskvalitet hos utsatte grupper, som igjen kan føre til iverksettelse av tiltak for å utjevne sosiale forskjeller i helse (Hansen & Solem, 2017, s. 362).

2.2 Yrkesetikk

Den største fagorganisasjonen for sosialarbeidere er Fellesorganisasjonen for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere, velferdsvitere og studenter (heretter FO). FO har vært sentral når det kommer til etiske og faglige standarder for sosialarbeidere. I tillegg er fagorganisasjonen i kontakt med myndigheter og utdanningsinstitusjoner om blant annet kvalitet og innhold på utdanninger. Fagorganisasjoner spiller derfor en sentral og viktig rolle i utviklingen av profesjonene i sosialt arbeid, samt utviklingen av sosialpolitikken (Solstad, 2017, s. 337). I 1967 vedtok FO sine første yrkesetiske retningslinjer (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 15). På denne tiden fungerte yrkesetikken som et middel for en samfunnsmessig anerkjennelse av yrket, samt en legitimering av overgangen fra veldedig/frivillig arbeid til profesjonell praksis (Vindegg, 2017, s. 315). FO er medlem av International Federation of Social Workers (IFSW). Profesjonene i FO er forpliktet å følge det internasjonale dokumentet «Statement of Ethical Principles», som er en erklæring av etiske prinsipper i sosialt arbeid og yrkesetiske retningslinjer (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 4). Det yrkesetiske grunnlagsdokumentet er forankret i respekt for menneskeverd og rettigheter slik det fremgår i FNs menneskerettighetserklæring, barnekonvensjonen og andre relevante internasjonale konvensjoner (Vindegg, 2017, s. 307).

FOs yrkesetiske grunnlagsdokument er retningsgivende for faget sosialt arbeids forståelse. Sosionomene sitt samfunnsoppdrag er å bistå mennesker som har behov for hjelp, og for å sikre menneskeverdig livskvalitet og levekår. Kamp mot fattigdom, solidaritet med utsatte grupper og arbeid for sosial rettferdighet og endring er sentralt for profesjonsgruppen i FO. Brukermedvirkning fremmes her ved at sosionomene skal ta utgangspunkt i brukernes egne kunnskaper, verdier og ressurser (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 2). Menneskeverd, respekt for den enkeltes integritet, ansvar, anerkjennelse av ulikhet og ikke-diskriminering, helhetssyn på mennesker, tillit, åpenhet og redelighet, omsorg og nestekjærighet, solidaritet og rettferdighet er alle verdier som sammen utgjør et felles etisk grunnlag for profesjonsutøveren (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 4-5). Disse verdiene er immaterielle verdier, og dekker alt fra politiske rettigheter til trosspørsmål og respekt for enkeltmenneske (Vindegg, 2017, s. 319).

Det er avgjørende hvordan sosionomene møter enkeltmennesker, kolleger og grupper på, for hvordan hjelp og tjenester blir forstått, utført og mottatt. Den profesjonelle må være bevisst sin væremåte, motiver og verdier, samt hvordan disse påvirker menneskene man møter. Det er òg viktig å være oppmerksom på hvordan den profesjonelle part påvirker styrkeforholdet i relasjonen (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 8). Med sin profesjonelle status og faglige kompetanse har sosionomer makt til å hjelpe. Denne makten kan oppleves krenkende for brukeren. All faglig kunnskap bygger på en bestemt virkelighetsoppfatning og et bestemt menneskesyn, derfor er aldri kunnskapen verdinøytral. Sosionomene må ha et kritisk blikk på egen fagkunnskap, og hvordan denne brukes og utvikles. Det er opp til hver enkelt å selv holde seg oppdatert på fagkunnskap (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 2). Profesjonsutøveren foretar vurderinger og fatter beslutninger som kan få store konsekvenser for brukernes liv. Enkelte tiltak kan være uønsket av brukeren selv. Den faglige kunnskapen til sosionomen kan skape en skjevhet i relasjonen til brukeren. Sosionomen forvalter ressurser innenfor et regelverk som gjør at den hjelpetrengende kan oppleve å komme i et avhengighetsforhold til profesjonsutøveren. Sosionomen har ansvar for å tydeliggjøre og vedkjenne det maktforholdet i relasjon til brukeren (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 10). Det er viktig at sosionomene ikke misbruker sin makt overfor deres brukere. Sosialarbeideren og brukeren kan ha ulike oppfatninger om hva som er det beste for brukeren. Sosionomen må anerkjenne maktforholdet mellom dem og ha respekt for brukerens meninger, ønsker og behov.

I FOs yrkesetiske grunnlagsdokument står det at profesjonsutøverne skal bruke sin makt og innflytelse til å hjelpe brukere med å synliggjøre deres kompetanse og behov. Brukernes egne ressurser skal mobiliseres slik at de kan få innflytelse og ta ansvar for eget liv. Det fremmes å gi brukerne god informasjon om muligheter, rettigheter og tilbud, slik at de i størst mulig grad selv kan ta stilling til hva som bør gjøres i deres situasjon. Selv i situasjoner der brukeren ber andre overta bør sosionomene fastholde på at det fortsatt er deler av brukernes liv som vedkommende selv kan beholde ansvaret for (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 10-11). FOs yrkesetiske grunnlagsdokument vektlegger også at samarbeid er en forutsetning for utøvelse av helse- og sosialfaglig arbeid. Et helhetlig og godt koordinert tjenestetilbud bygger på gode relasjoner mellom bruker og profesjonsutøver. I tillegg til et konstruktivt samarbeid mellom andre involverte profesjoner, etater og brukernes eget nettverk. For å kunne samarbeide trekkes det frem at profesjonsutøverne må kjenne til og vise respekt for andres roller,

kompetanse og arbeidssituasjon (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 8-9). Sosialarbeidere kan for eksempel mobilisere nettverket til for eksempel de som oppsøker krisesentre.

Sosionomer har et samfunnsmandat som innebærer å ha et kritisk blikk på de rammene og verdiene som styrer samfunnet til enhver tid. De er òg forpliktet til å påvirke rammebetingelsene for arbeidet og melde fra i tilfeller der tjenester og tiltak får uheldige konsekvenser for enkeltpersoner eller grupper (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 2). Det er presisert i grunnlagsdokumentet at det er viktig å være kritisk til likebehandling og standardiserte tiltak i møte med mennesker i ulike situasjoner og med ulike behov (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 5). Målet med det yrkesetiske grunnlagsdokumentet er blant annet å styrke den etiske bevisstheten og handling blant profesjonsutøverne. Dokumentet skal også gi brukere, allmennheten og myndigheter innsyn i deres profesjonsetiske grunnlag. Det har også til hensikt å bidra til å legitimere utøvelsen av yrket, bidra til utvikling av profesjonsidentitet, samt profesjonens selvjustis (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 2).

Sosionomer har ulike interesser å ivareta gjennom sitt samfunnsansvar. De må ivareta den enkelte brukers behov for hjelp og støtte, samtidig som de forvalter samfunnets kollektive ressurser, med det ansvaret det medfølger om å forvalte disse på fellesskapets vegne. Det stilles krav til den enkelte profesjonsutøver og den enkelte tjeneste knyttet til lojalitet for politiske føringer og beslutninger, som når det kommer til organisatoriske og økonomiske rammer. Det er en risiko for at profesjonsutøverne opplever å stå i en lojalitetskonflikt. I slike tilfeller skal den primære lojaliteten være hos den mest utsatte parten (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 10). Profesjonsutøvere har ifølge FOs yrkesetiske grunnlagsdokument et moralsk ansvar for å gjøre forhold kjent, dersom de blir kjent med forhold som skaper problemer for enkeltmennesker eller grupper. Sosionomen har et ansvar for at forhold som skaper problemer og bidrar til uverdige livsvilkår eller sosial utstøtning får samfunnsmessig oppmerksomhet. Offentlig ansatte profesjonsutøvere er pliktig å informere de politiske beslutningsorganene (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 12).

2.3 Sosialt arbeid som profesjon

Sosialt arbeid er ofte preget av uforutsigbarhet. Hva som er faglig riktig avgjørelse i situasjoner, må vurderes i hvert enkelt tilfelle. I velferdsorganisasjonene må yrkesutøverne operere innenfor spesifikke administrative retningslinjer, som er en del av den praktiske situasjonen de står overfor, og som kan komplisere deres arbeid. Til tross for lover, regler og retningslinjer, er det ikke alltid klart hvordan problemer skal håndteres og løses i møte med brukere. Yrkesutøveren må kunne håndtere usikkerhet, mangfold og komplekse etiske dilemmaer. I tillegg er utfordringene knyttet til de administrative rammene som begrenser sosialarbeideres handlingsrom for å hjelpe. Det krever evne til å takle situasjoner, ta raske og gode beslutninger, og møte mennesker i vanskelige situasjoner innenfor de forvaltningsmessige rammebetingelsene. Det handler altså om å utøve god dømmekraft og skjønn i situasjonen (Fossestøl, 2013, s. 58-59). Sosialt arbeid har sterk verdiforankring som veileder kunnskapsproduksjonen og utviklingen i fagfeltet. Når prinsipper som sosial rettferdighet, kollektivt ansvar for menneskerettigheter og respekt for mangfold er kjernen i profesjonen, kan verken teorien eller metodeutviklingen begrenses til kun individorienterte tilnærminger (Vindegg, 2021a, s. 35). Evnen til godt skjønn og god dømmekraft utgjør forbindelsen til det moralske og etiske ansvaret sosionomer har. Det er derfor ikke tilstrekkelig å bare adoptere en spesifikk metodisk tilnærming som følger en manual. Som profesjonelle har de et ansvar for å kontinuerlig vurdere om deres handlinger er i samsvar med den andre partens ønsker og interesser. Uansett hvor effektivt et tiltak måtte være, er det viktig å inkludere den andre parten i en beslutningsprosess (Vindegg, 2021a, s. 37).

Profesjoner er autonome ved at de handler selvstendig og må styres gjennom internaliserte normer og verdier, ikke gjennom et ytre regelsystem. Profesjonsmoralen styrer altså handlinger ulikt enn hva for eksempel økonomiske insentiver og hierarkiske eller byråkratiske kommandolinjer gjør (Vindegg, 2017, s. 308). Gjennom praksisen profesjonsutøverne driver definerer de hva problemet består i, de vurderer, fortolker, forklarer og iverksetter ulike tiltak (Vindegg, 2017, s. 311). Det ligger også normative føringer i den profesjonelle kunnskapen. Det kan for eksempel oppstå administrative og politiske føringer knyttet til vilkår for velferdsytelser, og verdier om selvbestemmelse og brukermedvirkning som er nedfelt i profesjonsetikken. Den profesjonelle bringer også med seg egne forforståelser og erfaringer i

ulike handlingsvalg. Dermed er det en forutsetning for god profesjonell praksis med etisk dømmekraft og analytisk distanse til oppgavene som skal løses (Vindegg, 2017, s. 322).

Sosionomene er kollektive aktører, som vil si at profesjonene har et ansvar som strekker seg utover det styringssystemet arbeidsgivere og arbeidsorganisasjonene har etablert. Det er noen forhold som avgrenser profesjoner fra andre yrker. Det første er et epistemisk eller kunnskapsmessig kriterium; profesjoner forvalter en bestemt type kunnskap knyttet til høyere utdanning. Det andre kriteriet er organisatorisk. Det ligger en kollegial organisering i bunnen, som er ulik markedet og byråkratiet. Til slutt er et politisk kriterium. Dette går ut på at profesjoner må ha politisk legitimitet, gjennom et samfunnsoppdrag, dette kalles gjerne jurisdiksjon (Vindegg, 2017, s. 308-309).

Det er en etterspørsel etter evidensbaserte metoder. Det er en overdreven tro på at vitenskapelig kunnskap kan direkte overføres til praksis. I overgangen fra forskning til praksis er det områder som er viktig å tenke på. Det blir underkommunisert hvor sentralt det er for utfallet av et tiltak at målgruppen er tydelig definert, og at problemer blir avgrenset (Vindegg, 2017, s. 312). Det kan være utfordrende å arbeide evidensbasert i et felt som sosialt arbeid, som kan være uoversiktlig og problemene er ofte sammensatte og kompliserte (Sheldon mfl., 2005, gjengitt i Vindegg, 2017, s. 312). Kunnskapsdeling mellom de forskjellige områdene sosionomene jobber i er viktig. Overføring av metoder man har innenfor ett område, kan være fruktbart i et annet område.

Sosialarbeidere kan oppleve å stå i et krysspress og møte krav som er vanskelig å innfri i arbeidet. Styringsmekanismer som økonomiske insentiver eller hierarkiske kommandolinjer som kolliderer med kollegiale normer og verdier, utfordrer sosialarbeidernes dømmekraft. Sosionomen må da analysere situasjonen og avveie ulike hensyn. Her vil teori, praktisk erfaring og etisk dømmekraft ligge til grunn for valgene profesjonsutøvelsen baseres på (Vindegg, 2017, s. 329).

Det er et mål med økt tverrprofesjonell praksis. Det er nødvendig å utvikle samhandlingsformer som ikke svekker profesjonens spesifikke kompetanse. I spenningsfeltet mellom forventninger om tverrprofesjonelt samarbeid og strategisk vern om jurisdiksjon er

dette med samarbeid viktig (Hagland & Solvang, 2017, s. 83-84). Kvalifisering til tverrprofesjonalitet vil si å kunne skape meningsfylte forbindelser mellom ulike profesjoners kunnskapsfelt og deres praksiser. Dette gjøres ved å utvikle tverrprofesjonelle kompetanseområder (Hagland & Solvang, 2017, s. 84). Profesjonene utvikler tverrprofesjonelle kompetanseområder, fordi elementer fra flere profesjoners kunnskapsbase må sammenkobles på bestemte måter, fordi formålet forventer dette (Hagland & Solvang, 2017, s. 85). I tverrfaglig samarbeid kan det være nyttig å være kjent med hverandres ansvarsområder og kompetanse. Dette kan sikre at tjenestene utnytter hverandres kunnskap på best mulig måte.

3.0 Teoretisk rammeverk

Kapittelet vil redegjøre for tre teoretikere, som vil være nyttige å fortolke funnene i lys av. Først vil Anthony Giddens sin strukturasjonsteori presenteres. Videre vil jeg kort redegjøre for Andrew Abbott om profesjonssystemer og jurisdiksjon. Til slutt en redegjørelse av Lipsky sitt perspektiv på bakkebyråkratene.

3.1 Anthony Giddens' strukturasjonsteori

Anthony Giddens er en britisk sosiolog og en innflytelsesrik teoretiker innen moderne sosiologi. Giddens mener sosiologien er preget av et teoretisk uproduktivt og uheldig skille mellom subjektivismen og objektivismen. Forholdet mellom aktør og struktur er grunnleggende begreper i studiet av sosialt liv. I sosiologien er det en tradisjonell diskusjon knyttet til hvilken grad individer og deres handlinger er begrenset av det sosiale systemet rundt dem. Giddens forsøkte å lage en syntese, kalt *strukturasjonsteorien* som skulle overskride skillet mellom aktørorienterte og strukturorienterte retninger i sosiologien. Han ønsket å revidere klassikerne i sosiologien som Weber, Marx og Durkheim. Dette ønsket han å gjøre gjennom strukturasjonsteorien for å etablere en ny generell samfunnsontologi (Korsnes, 2019, s. 305; Aakvaag, 2008, s. 127-128).

Giddens hevder subjektivismen og objektivismen har en felles, underforstått forutsetning, nemlig at det eksisterer et motsetningsforhold mellom struktur og aktør. De er spilt opp mot hverandre, der mer av den ene innebærer mindre av den andre, og omvendt (Aakvaag, 2008,

s. 130). Giddens mål med strukturasjonsteorien er å overskride skillet mellom objektivisme og subjektivisme i sosiologien. Teorien viser at strukturer og aktører ikke står i et ytre motsetningsforhold, men er gjensidig muliggjørende. Strukturens dualitet viser til at strukturenes regler og ressurser både er mulighetsbetingelser, men også resultat av aktørers handlinger. Aktør og struktur er to aspekter ved sosial praksis (Aakvaag, 2008, s. 142).

Strukturasjonsteorien beskriver den gjensidige avhengigheten av menneskelig handling og sosiale strukturer. Giddens hevder man ikke kan se på sosiale strukturer som noe eksternt i forhold til sosiale aktører, men som regler og ressurser produsert og reproduert av handlende aktører. Giddens mener det er feil å se sosiale systemer og individuelle handlinger separat, fordi ingen av de eksisterer uten relasjon til hverandre (Korsnes, 2019, s. 305). Strukturasjonsteorien gir et mer helhetlig bilde av samfunnslivet, enn det aktørorienterte og strukturorienterte teorier gjør hver for seg (Aakvaag, 2008, s. 142).

3.1.1 Strukturens dualitet

Giddens sin strukturasjonsteori står overfor en dobbelt utfordring. For det første må den forene eksistensen av frie aktører og objektive strukturer i en samlet teoretisk syntese, der begge elementene kan komme til sin rett. For det andre må aktør og struktur kobles på en måte som ikke utelukkende setter dem i et gjensidig begrensende forhold til hverandre. Disse to utfordringene løser Giddens ved å akseptere subjektivismens beskrivelse av aktøren som selvstendig, fri, fornuftig og kreativ. Strukturasjonsteorien hevder at dette ikke er et resultat av frihet fra sosiale strukturer, men avhenger av at aktørene trekker på overindividuelle sosiale strukturer, som fungerer som mulighetsbetingelser for handlingene deres. Sosiale strukturer med overindividuelle ressurser og regler setter aktørene i stand til å delta på en kompetent måte i samfunnslivet. Slike strukturer eksisterer bare gjennom å bli anvendt av og reproduert av handlende aktører. Dermed kan man se at aktører og strukturer er gjensidig betingede. Dette kaller Giddens strukturens dualitet, som er kjernen i strukturasjonsteorien. Strukturen er både et medium for, og et resultat av handling (Giddens, 1984, s. 25; Aakvaag, 2008, s. 130-131).

Strukturens dualitet er et nøkkelbegrep i strukturasjonsteorien, som bidrar til å unngå et motsetningsforhold mellom aktør og struktur. Dualitetsbegrepet forutsetter at strukturen gir

individene muligheter, samtidig som de utgjør en begrensning. Individene både skapes av og skaper strukturer. I og gjennom handling produserer aktører de forhold som gjør de samme handlingene mulig. Aktørenes handlinger bidrar til å opprettholde strukturen. Sosial struktur er både en forutsetning for og et resultat av handlende kompetente aktørers handlinger (Korsnes, 2019, s. 97 & 305; Aakvaag, 2008, s. 136). Oppsummert forener strukturasjonsteorien aktør og struktur på en måte som overskrider motsetningsforholdet mellom dem. Altså er det ingen aktør uten muliggjørende strukturer, og heller ingen strukturer uten handlende aktører som anvender og bidrar til å reprodusere dem (Aakvaag, 2008, s. 131).

3.2 Andrew Abbott om profesjonssystemer og jurisdiksjon

Andrew Abbott innleder boken sin med å si at profesjonene dominerer vår verden. Profesjonene er en del av et gjensidig avhengig system der hver profesjon operer innen ulike former for jurisdiksjon (Abbott, 1988, s. 1-2). Profesjonene opererer vanligvis innenfor et definert domene eller jurisdiksjon, som er den konteksten profesjonsutøverne arbeider innenfor og betrakter som deres (Willumsen, 2015, s. 157).

Abbott påpeker at profesjoner kan sees som et system der ulike yrkesgrupper konkurrerer om kontroll over ansvarsområder eller kunnskapsfelt. Arbeidsfordelingen mellom profesjonene avhenger av deres ekspertkunnskap, som gir dem jurisdiksjon til å løse bestemte oppgaver. Det er en spenning mellom ønske og forventninger om tverrprofesjonelt samarbeid og strategisk vern om jurisdiksjonen (Hagland & Solvang, 2017, s. 83). Abbott mente profesjonene som et system begrenser innsynet til andre i deres bruk av kunnskap, som en strategi for å bevare sin profesjon og kontroll over bestemte områder, som han kalte jurisdiksjon (Hagland & Solvang, 2017, s. 85). Profesjonene beskytter og forsvarer sitt kunnskapsfelt, samtidig som de konkurrerer om jurisdiksjon, altså kontrollen over ansvarsområdene (Hagland & Solvang, 2017, s. 88).

Abbott argumenterer for at problemfastsetting, vurderinger og tiltak utføres innenfor rammen av den enkelte profesjonens spesifikke kunnskapsområde (Hagland & Solvang, 2017, s. 88). Med andre ord tar profesjonene ansvar for å definere og løse problemer basert på

deres ekspertise og kunnskap. Hver profesjon tar ledelsen innenfor sitt fagfelt og anvender sin unike kompetanse i ulike situasjoner. Abbott mener profesjonenes legitimitet og autoritet er avhengig av tillit og anerkjennelse fra allmennheten i samfunnet generelt, og de institusjonene som bruker deres tjenester (Vindegg, 2021b, s. 18).

3.3 Michael Lipsky om bakkebyråkratene

Boken til Michael Lipsky, *Street-Level Bureaucracy*, ble opprinnelig utgitt i 1980, men kom i 2010 i en revidert utgave. Lipsky snakker om bakkebyråkrater og deres skjønnsutøvelse i arbeidet de utfører. Bakkebyråkrater gir tilgang til offentlige tjenester og ytelser. Lipsky mener bakkebyråkrater har nøklene til en dimensjon av medborgerskap (Lipsky, 2010, s. 3-4). Bakkebyråkrater bestemmer fordelingen av bestemte varer og tjenester i samfunnet, ved å bruke posisjoner av offentlig myndighet (Lipsky, 2010, s. 84). De utfører arbeidsoppgaver som er komplekse, der regler og retningslinjer ikke kan avgrense alternativene (Lipsky, 2010, s. 15). Det vil si at det ikke finnes klare standardprosedyrer eller retningslinjer som kan si hvordan situasjoner skal løses.

Muligheten bakkebyråkrater har til å utøve skjønn er stor. De må forholde seg til regler, forskrifter og direktiver ovenfra, i tillegg til normer og gjeldene praksis for sin yrkesgruppe. Lipsky mener også at offentlig forvaltning er formet av politiske og administrative tjenestemenn (Lipsky, 2010, s. 13). For å oppnå likebehandling mener Lipsky det kan være nødvendig å behandle mennesker på ulike måter, for å sikre like resultater. Særlig i tilfeller der man håndterer ulike og mangfoldige populasjoner. Dette innebærer å tilpasse tilnærming og ressurser for å imøtekomme individuelle behov (Lipsky, 2010, s. 232).

For å forstå bakkebyråkratenes atferd må vi rette oppmerksomhet mot den overordnede strukturen i politikken (Lipsky, 2010, s. 223). Lipsky mener bakkebyråkrater kan «utforme» politikk gjennom deres individuelle handlinger, som sammen utgjør en mønstret atferd. Dette gjør de innenfor overordnede politiske strukturer som deres beslutninger er en del av (Lipsky, 2010, s. 221). I bunn og grunn dreier arbeidet til bakkebyråkrater seg om de forholdene som dannes i enkeltmøter eller over tid mellom borgere og de som leverer tjenester, gir støtte eller fatter avgjørelser om hvordan borgere overholder lover og praksis i

offentlige etater. Disse møtene påvirkes av ledere og politikere som etablerer rammene og utvekslingens karakter (Lipsky, 2010, s. 237).

Teorien presentert i dette kapittelet vil bidra til å tolke funnene i kapittel fem. Teorien vil kunne belyse utfordringene sosionomene forteller om i et annet perspektiv. Jeg har valgt å avgrense de tre teoretikerne til å omhandle deler av deres teoretiske begreper. Teoriene er omfattende, og jeg har valgt å forenkle disse i fremstillingen, for å koble de til sosialt arbeids praksis. Begrepene vil også bidra til diskusjon i kapittel seks opp mot rammebetingelser på feltet. Før dette vil den metodiske tilnærmingen presenteres.

4.0 Metodisk tilnærming

I dette kapittelet presenteres studien og hvor prosjektet som materialet er innhentet fra. Videre vil den vitenskapsteoretiske posisjonen studien befinner seg i presenteres. Deretter vil jeg redegjøre for min for forståelse. Videre presenteres analysen med støtte i Braun og Clarke (2006) sin tematiske analyse. Etske refleksjoner redegjøres for før jeg avslutningsvis i kapittelet redegjør for studiens troverdighet.

4.1 Data

Studien er tilknyttet prosjektet «Kunnskap for sosialt medborgerskap». Intervjuene er gjennomført av forskere ved OsloMet. Det er gjennomført semistrukturerte intervjuer av sosionomer som arbeider i mange felt. Det er ansatte på blant annet sykehus, skole, i rusomsorgen, kriminalomsorgen og på krisesenter. Formålet med prosjektet er å forstå hvordan sosialarbeidere anvender systemkunnskap i profesjonsutøvelsen. Prosjektet ble sendt inn for godkjenning i Norsk senter for forskningsdata (NSD). Nå er dette en del av Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør. Ettersom min studie tar utgangspunkt i dette prosjektet, gjelder også dette skjemaet og godkjenningen min studie. Referansenummeret i NSD er 104154. Som vedlegg til denne studien ligger prosjektbeskrivelsen til prosjektet, intervjuguiden som er brukt, samt informasjonsskriv med samtykkeerklæring og godkjenningsbrevet fra SIKT.

Det var frivillig for informantene å delta i prosjektet. Informantene har undertegnet et samtykkeskjema som godkjenner at intervjuet kan benyttes. Intervjuene ble gjennomført av to forskere. Den ene ledet intervjuet, mens den andre kunne stille oppfølgings spørsmål underveis eller til slutt. Etter dette ble intervjuene transkribert. Disse er anonymisert, både med informantens navn, alder, arbeidssted, og annen informasjon som kan bidra til å avsløre informantens identitet. Det transkriberte materialet er oppbevart utilgjengelig for andre. Konfidensialiteten er dermed sikret. Ved studiens slutt vil all informasjon slettes og makuleres.

Jeg valgte intervjuene fra rusomsorgen og krisesenter fordi jeg ville ha to felt som er dagsaktuelle. Ikke bare i sosialt arbeid, men generelt i samfunnet. I tillegg ønsket jeg å se på to felt som sto ulikt posisjonert på sine arbeidssteder. Her påvirket min forforståelse valg av intervjuer. Jeg hadde en antakelse om at rusomsorgen i større grad vektla medisin og psykologi i sitt arbeid, og at sosialt arbeid ble prioritert i noe mindre grad. På krisesenter derimot hadde jeg en antakelse om at arbeidet i stor grad var sosialfaglig og knyttet til sosioøkonomiske faktorer rundt individet. Jeg ville også se på hvordan de ulike tjenestene er organisert, og om dette hadde en innvirkning på i hvilken grad de fikk utføre det sosiale arbeidet. Jeg valgte informanter fra rusomsorgen fordi jeg selv ønsker å jobbe innen feltet. Derfor var jeg interessert i sosionomenes beskrivelser av arbeidet. I tillegg er det flere debatter i rusfeltet, noe jeg ville utforske nærmere om ble problematisert i intervjuene. Siden jeg selv har erfaring fra rusfeltet ønsket jeg også å utforske et annet felt jeg hadde mindre kjennskap til. Dette endte med å utforske arbeidet som gjøres på krisesenter. Vold i nære relasjoner har blitt mer belyst de siste årene, noe som vekket interessen min for å finne ut hvordan sosionomene arbeider på krisesenter.

I studien har jeg valgt å gi informantene fiktive navn. Ettersom jeg selv ikke har kunnskap om informantens kjønn, alder og arbeidssted er disse tilfeldige. Jeg vil her gi en kort presentasjon av de ulike informantene. Informant 1 fra rusfeltet har jeg valgt å kalle Hanne. Hun har arbeidet på ruspoliklinikk i mange år, i tillegg til flere andre steder og med videreutdanninger. Informant 2 fra rusfeltet kaller jeg Simon. Han er relativt ny i jobben i ambulerende ressursteam i kommunen, der målgruppen er rus og psykiatri. Informant 3 fra rusfeltet er Karina som har jobbet i mange ulike felt innen sosialt arbeid, i tillegg til å være

politisk engasjert og har videreutdanning i rus. De siste årene har hun arbeidet med rusbehandling på et universitetssykehus. Informant 4 i rusfeltet er Marius. Han har blant annet jobbet i uteseksjonen og sosial vaktjeneste på legevakten. Nå jobber han mer overordnet med kommunikasjon og samfunnskontakt. Informant 5 i rusfeltet kaller jeg Ingrid. Hun har tidligere jobbet som ruskonsulent i åtte år, og jobber i dag mer knyttet til undervisning, veiledning og utviklingsprosesser i kommuner og på sykehus. Informant 1 fra krisesenter har jeg valgt å kalle Amanda. Hun har jobbet mange steder, men hovedsakelig med vold i nære relasjoner. Med både voldsutøver og voldsutsatte. Informant 2 fra krisesenter har jeg valgt å kalle Pernille. Hun har vært innom flere arbeidssteder, som arbeid med utviklingshemmede, rusavhengige og som sykehussosionom. Nå arbeider hun på krisesenter og har tatt kurs rettet mot traumer.

4.1.1 Refleksjoner rundt bruk av data

Det er ikke en fasit på hvordan materiale skal transkriberes. Likevel kan valg av transkripsjon legge føringer for den videre analysen av empirien (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 208). I det ferdig transkriberte materialet er det ikke benyttet et notasjonssystem, slik for eksempel Magnusson og Marecek benytter (2015, s. 81-82). Ved at det ikke står pauser, latter, tonefall eller lignende, får jeg ingen informasjon om stemningen i intervjuet. Jeg får ikke innblikk i når informanten tenker, når det legges trykk på enkelte ord, bekræftende lyder eller andre forhold som kunne gitt informasjon. Dette kan både sees som positivt og negativt. Det har ført til at jeg har fokusert på hva informantene har sagt, uten ytre forstyrrelser. På en annen side kan det være negativt ved at jeg kan ha misforstått deler av intervjuene, uten å selv være klar over det. Flere steder i intervjuene er det for eksempel skrevet «(uklar lyd)». I disse tilfellene vet jeg ikke om dette er skrevet av hensyn til anonymisering, eller om det reelt var uklar lyd som var vanskelig å fange opp. Det er vanskelig å si hvor mye kontekstuell informasjon jeg mistet gjennom dette. Dersom jeg selv hadde gjennomført intervjuene og/eller transkriberingen ville jeg selv visst om dette var skrevet av hensyn til anonymitet, eller at det bare uheldigvis var dårlig lyd på dette tidspunktet i intervjuet.

Det at intervjuene er helt anonymisert har vært tidvis utfordrende. Kontekstuell informasjon har ikke vært tilgjengelig. På den ene siden har dette sikret informantenes konfidensialitet og gjort at jeg ikke har kunnet gjøre meg opp noen antakelser. Det at jeg verken har kjennskap

til informantenes kjønn, alder, arbeidsplass eller geografisk plassering, kan ha styrket studiens validitet ytterligere. Kanskje hadde jeg lest intervjuene på en annen måte dersom jeg visste informanten var en 30 år gammel mann, versus en 60 år gammel dame. Det kunne vært interessant å se på ulikheter ved for eksempel en pensjonist og en nyutdannet sine tanker og perspektiver. Eller en sosionom fra en storby versus en liten bygd. Det at jeg ikke har hatt slik informasjon har ført til at jeg har måtte se på intervjuene som tekst og tolket kun det som står. Ettersom transkriberingen ikke inkluderer beskrivelser av andre forhold, blir det dermed ekstra sentralt å kun studere hva informanten faktisk beskriver. Dette har gjort distraksjonene mindre, men jeg har også måtte være forsiktig med å ikke gjøre meg opp antakelser.

Ved at jeg ikke selv har gjennomført intervjuene satt jeg flere ganger med en følelse av at jeg ville stille oppfølgingsspørsmål ved gjennomlesning av intervjuene. Det var enkelte steder i intervjuene der jeg ville stilt mer utdypende spørsmål på steder der intervjueren ikke gjorde det. Dette tenker jeg er fordi vi er interessert i ulike ting. Det er ikke alle intervjuene i mitt materiale som er like sentrale i forhold til min problemstilling. Informantene vektlegger ulike deler av sitt arbeid, og det varierer i hvor stor grad de har svart utfyllende på spørsmålene. I tillegg til oppfølgingsspørsmål var det også enkelte steder jeg ville stilt litt mer oppklarende spørsmål til ting jeg synes hadde vært interessant å få mer klarhet i og eventuelt dykke dypere i.

Dette prosjektet ga meg mulighet til å kunne sammenligne arbeidet til sosionomer i to ulike felt, gjennom å få innsikt i deres opplevelser av arbeidet. Det ga meg et utenfra perspektiv, noe som kan sees som en styrke ved studien. Det var også utfordrende å undersøke sosialfagets plass i tjenestene, ettersom det ikke var blitt stilt spesifikke spørsmål knyttet opp mot dette. Det førte til at jeg måtte finne svar på det jeg lurte på i andre spørsmål.

4.2 Vitenskapsteoretisk posisjon

Denne studien befinner seg i et sosialkonstruktivistisk perspektiv. Solvang forklarer at et sosialkonstruktivistisk perspektiv undersøker sosiale prosesser som ligger til grunn for at fenomen kan forstås på den måten de gjør. Man er her ute etter forståelsesrammen som skapende kraft. Perspektivet ser på mennesker som at vi selv skaper vår verden og

fenomenene rundt oss. Perspektivet har til hensikt å undersøke hvordan aktører og sosiale institusjoner bidrar i konstruksjonen av et fenomen (Solvang, 2020, s. 248). Berger og Luckmann er kjent for å ha lansert begrepet. De forsøkte blant annet å vise at det sosiale er en form for menneskeskapt natur. At det gjennom sosial handling blir produsert det som kan oppleves som objektive realiteter, og en verden vi tar for gitt (Solvang, 2020, s. 250-251).

I sosialkonstruktivisme blir forestillinger som er tatt for gitt som «riktige» eller «sanne» egentlig sosialt skapte, og vi trenger derfor ikke å beholde de slik de er (Jenssen, 2021, s. 224). Disse forståelsene er menneskeskapte. Den har en sterk kraft, og kan gjøre at vi mister konstruksjonen av syne og tar ting for gitt. Et eksempel på dette er sosiale avvik (Solvang, 2020, s. 248-249). Fokuset flyttes vekk fra det avvikende individet og handlingen, over til institusjoner som har gitt den samfunnsmessige reaksjonen på enkelte sosiale handlinger (Solvang, 2020, s. 254). Sosionomer arbeider med mange ulike problemområder, og disse kan ses som sosialt konstruert i lys av sosialkonstruktivismen. For eksempel kan rusomsorgen ses som konstruert. Denne studien ser på sosialt arbeid i ulike kontekster. Fokuset er konstruksjon av jobbhverdagen. Denne studien forstår det sosiale arbeidet og måten det er studert på ut ifra en forståelse av at ting blir til i relasjon med andre. I denne studien forstås sosialt arbeid og erfaringer med dem, som konstruert i samspill med andre og gjennom språket.

Et annet eksempel kan illustrere at rusomsorgen formes av hvordan samfunnet forstår og konstruerer «rus» som sosialt fenomen. Dette vil videre påvirke hvordan tilnærming en har til rusproblematikk. Det sosiale arbeidet innen rusomsorgen vil være preget av oppfatninger rundt rusbehandling. Sentralt i dagens debatt er blant annet avkriminalisering og alternative behandlingsformer der det sosiale arbeidet vil ha en viktig plass, som fokus på recovery-orientert arbeid. Måten rusproblematikk blir oppfattet kan påvirke hvordan sosionomene jobber med denne problematikken.

4.3 Min forforståelse

Vi menneske er tolkende vesener, og er ikke nøytrale eller objektive ovenfor omgivelsene våre. Vi handler og utvikler våre allerede etablerte forståelser, opp mot nye perspektiver vi møter (Jenssen, 2021, s. 80). Gjennom både bachelor- og master-studiet har jeg fått mye

kunnskap om hvordan sosionomer kan jobbe med brukere i ulike komplekse livssituasjoner. I forbindelse med dette har det vekket en interesse hos meg knyttet til hvilke rammer sosionomene må forholde seg til i dette arbeidet. Jeg ville se på sosialfagets plass i to tjenester og se om det kunne være noen likheter og forskjeller mellom disse.

Før studien hadde jeg en tanke om at de fleste felt sosionomer arbeider, innebærer tverrfaglig samarbeid. Derfor ville jeg se nærmere på hvilken plass sosionomene opplevde å ha i disse tverrfaglige samarbeidene, og om det ville være noen likheter eller forskjeller mellom dem. Jeg har selv arbeidet på sykehus og opplevd å være langt nede på den hierarkiske stigen, i et felt der andre kunnskapsområder har fortrinn. Dette er en av grunnene til at jeg ville se nærmere på hvorvidt sosionomene opplever å bli anerkjent for sitt sosialfaglige arbeid, i sine felt.

I forkant av studien hadde jeg lite kunnskap om arbeidet som utføres på kriesesenter. Jeg hadde en antakelse om at kriesesenter er en egnet plass til å arbeide sosialfaglig. Noe jeg var mer usikker på var i hvilken grad sosionomene opplevde å få anerkjennelse for sitt arbeid. I rusomsorgen derimot hadde jeg flere tanker. Jeg har selv erfaring fra å jobbe i rusomsorgen. Fra dette feltet tar jeg ikke bare med meg en forforståelse, men også egne erfaringer. Det ble derfor viktig for meg å være bevisst på dette, men samtidig bruke mine erfaringer for å forstå arbeidet. Ved å ta med meg min erfaring fra rusomsorgen har jeg kunne hatt en dialog med meg selv hele veien, og se om det er ting jeg kjenner igjen fra egen erfaring. I tillegg har jeg kunne brukt min kritiske sans ved å stille spørsmål til informantenes svar. I stedet for å sette min forforståelse til siden og forholde meg nøytral har jeg valgt å heller bruke forforståelsen aktivt og være bevisst hvilke refleksjoner dette gir studien. Dette har gjort at jeg kjenner igjen deler av svarene til informantene fra rusfeltet, og det styrker validiteten til funnene.

4.4 Analyse

Studien er en analyse av sosialt arbeids plass i rusomsorgen og på kriesesenter. I mine funn har jeg valgt å fokusere på hvordan informantene beskriver sine arbeidsoppgaver. Jeg vil se en komparasjon av sosialt arbeid sin plass i to feltene. I mine funn har jeg sett etter hvilken tilnærming sosionomene i de ulike feltene har. Da har jeg sett på hva som vektlegges i det sosiale arbeidet, hva slags arbeid de utfører, hva informantene møter i det sosiale arbeidet

og hvorvidt de får brukt sin kompetanse og opplever å bli anerkjent for dette. Jeg har også sett på strukturer i feltene, med det mener jeg hva som kjennetegner rammene for arbeidet. Det vil si om det er rom for å jobbe sosialfaglig, sett opp mot blant annet FOs yrkesetiske grunnlagsdokument.

Sosionomer i rusomsorgen og på krisesenter sammenlignes. Det å sammenligne sosionomer som arbeider innen feltene rusomsorg og krisesenter kan være interessant og nyttig av flere grunner. En slik sammenligning kan være viktig for å få innblikk i og eventuelt lære av hverandres felt. Ved å analysere de ulike arbeidspraksisene kan det avdekkes forskjeller i for eksempel tilnærming og praksis på de ulike arbeidsstedene. Etersom informantene har samme grunnutdanning i sosialt arbeid, kan det være interessant og nyttig å se hvordan de tilpasser arbeidet, basert på konteksten og brukergruppens behov. Det kan også være nyttig å identifisere utfordringer i arbeidet med de ulike brukergruppene. Det kan både være utfordringer sosionomene selv opplever, i tillegg til utfordringer brukerne i rusomsorgen og krisesenter opplever. Jeg har også vært interessert i å se om de ulike feltene kan ha noe å lære av hverandre i form av kunnskapsoverføring. Tverrfaglig samarbeid er en stor del av arbeidet sosionomer gjør. Det å se på hvordan de ulike arbeidsstedene samarbeider med andre faggrupper og instanser kan og være interessant. Dette kan kanskje si noe om det helhetlige tilbudet brukergruppen får i ulike settinger. Her kan man også se om det er inspirasjon å hente fra hvordan andre arbeider. En sammenligning av rusomsorgen og krisesenter kan gi innsikt i feltene som kan være nyttig for videre forskning, samt praksisutvikling i sosialt arbeid. Ved å få en større forståelse for hva som fungerer bra, i tillegg til områder som kan forbedres, vil det kunne bidra til å forme og utvikle fremtidig praksis i feltet.

4.4.1 Tematisk analyse

Tematisk analyse er en av mange tilnærminger til kvalitativ analyse (Johannessen et al., 2018, s. 278). I analysen valgte jeg å ta utgangspunkt i Braun og Clarke (2006) sin bruk av tematisk analyse. Dette er ikke en lineær prosess, men analysen innebærer å hoppe frem og tilbake i datamaterialet (s. 86). Jeg har valgt å benytte en forenkling av denne presentasjonen av tematisk analyse, for å lettere kunne overføre den til min studie. Denne består av fire faser.

Første fase er forberedelse, der en skal gjøre seg kjent med og få oversikt over datamaterialet (Braun & Clarke, 2006, s. 87; Johannessen et al., 2018, s. 282-284). Her har jeg lest gjennom intervjuene i sin helhet, flere ganger. Underveis tok jeg notater for å få en viss oversikt over hvor informantene jobbet, hvilke temaer de snakket om, og om det var noe annet som skilte seg ut. Etter å ha lest gjennom alle de syv intervjuene skrev jeg ned noen notater knyttet til materialet som helhet, som en avslutning på forberedelsesfasen.

Andre fase er koding. Dette innebærer å trekke frem og sette ord på viktige poenger i dataene. Koding kan tenkes som en spørsmålsdrevet prosess. Ved koding har man noen spørsmål i tankene. Dette kan enten være bevisst eller ubevisst. Det kan være generelle spørsmål, men også mer spissede opp mot det man ønsker å fokusere på og undersøke videre (Braun & Clarke, 2006, s. 88; Johannessen et al., 2018, s. 284-294).

Jeg kodet funnene ved å benytte kommentar-funksjonen i Word. Jeg startet med å markere setninger og skrive kommentarer i marginen. I tillegg skrev jeg korte notater og oppsummeringer i en notatbok, der jeg hadde alt samlet. Jeg noterte også ned refleksjoner underveis i tilfeller der jeg for eksempel så likheter, forskjeller eller fikk andre assosiasjoner. Etter å ha markert ett utsagn, skrev jeg en kommentar i marginen. Dette gjorde at jeg senere lettere kunne se flere steder i marginen med samme kommentar. For eksempel ord som «tverrfaglig». En fordel med å kode i Word var at jeg senere kunne benytte meg av søkefunksjonen for å se lettere kunne se likheter og forskjeller, i mine kommentarer til materialet.

Da jeg startet å kode, hadde jeg baktanke om «hva handler dette om?» og «hvordan beskriver informantene sine arbeidsoppgaver?». Jeg kodet materialet flere ganger. Dette arbeidet gjorde jeg ganske grundig og førte til mange interessante assosiasjoner. Ved videre lesning av materialet stilte jeg mer spesifikke spørsmål, blant annet «hvilke rammer styres informantene av i sitt arbeid?», «hvordan opplever sosionomene å bli anerkjent for sitt arbeid?» og «hva problematiseres i intervjuene? / hva opplever de som utfordrende i arbeidet sitt?». Jo flere ganger jeg kodet, jo mer spesifikke ble spørsmålene jeg stilte til empirien. For å kvalitetssikre og redusere risikoen for å overse viktige poenger i dataene har jeg lest materialet flere ganger. Da har jeg også fått mulighet til å justere kommentarer og

legge til refleksjoner flere ganger. Ettersom det kun var to intervjuer fra kritesenter leste jeg gjennom og kodet disse noe grundigere, enn de fem intervjuene fra rus. Dette gjorde jeg for å kunne underbygge at det til tross for at det kun var to intervjuer var mye å hente ut fra empirien.

Den tredje fasen i tematisk analyse er kategorisering. I denne fasen settes det kodede materialet sammen i en større helhet. Materialet sorteres i overordnede kategorier, også kalt temaer. Det er dette som utgjør studiens funn. Det er forskningsspørsmålene som gir retning til kategoriene (Johannessen et al., 2018, s. 294-295). I studien er det to ulike felt som undersøkes. Jeg har derfor forsøkt å danne kategorier ut ifra temaer der flere av informantene trakk frem samme temaer. På denne måten kunne jeg se likheter og forskjeller mellom feltene i de ulike kategoriene. Jeg har justert temaene underveis, og også forskningsspørsmålet har endret seg underveis i tråd med dette.

Fjerde og siste fase er rapportering. Her skrives temaene og dets innhold frem (Braun & Clarke, 2006, s. 93; Johannessen et al., 2018, s. 301). For å besvare problemstillingen: «*Hva er sosionomenes utfordringer sett fra arbeid i rusomsorgen og på kritesentre?*» har jeg kommet frem til følgende kategorier: Å arbeide i andres felt uten beslutningsmyndighet, opplevelse av anerkjennelse i et hierarkisk system, utøvelse av skjønn som nødvendighet for å oppnå likebehandling, i en rollekonflikt mellom forvalter- og hjelper-posisjonen, og til slutt empowerment-orientert arbeid i møte med andre instanser. Disse funnene vil presenteres i kapittel fem. Funnene inkluderer sitater fra intervjuene for å underbygge kategoriene og illustrere poengene. De vil også fortolkes ved bruk av teori fra kapittel tre.

Braun og Clarke presiserer at det ikke er noen fasit på når en skal begynne å lese litteratur, som kan være relevant for den videre analysen. En induktiv tilnærming vil vente med å benytte litteratur, mens en mer teoretisk tilnærming vil engasjere litteratur i forkant av analysen (Braun & Clarke, 2006, s. 86). I hovedsak er denne studien empiridrevet. Jeg har valgt å fortolke funnene i lys av Giddens' strukturasjonsteori, Abbott sin teori om jurisdiksjon og profesjonssystemer, og Lipsky sin teori om bakkebyråkratene og deres mulighet til skjønnsutøvelse. Dette vil jeg i den oppsummerende diskusjonen se i lys av

rammebetingelser som ble presentert i kapittel to. I diskusjonskapittelet vil også de teoretiske begrepene trekkes inn.

4.5 Etske refleksjoner

Til tross for at jeg ikke selv gjennomførte intervjuene mener jeg dette kan gi en nøytralitet til meg som forsker. Jeg har i stor grad måtte forholde meg kritisk til det jeg leser. Ettersom jeg selv ikke var til stede under intervjuene eller har noen personopplysninger om informantene, måtte jeg ta meg selv i å ikke gjøre meg opp noen antakelser underveis. Jeg har behandlet intervjuene som tekst/dokumenter. En styrke ved dette er at konfidensialiteten til informantene er ivaretatt. Det er fem intervjuer fra rusomsorgen og to intervjuer fra krisesenter. Jeg var interessert i å utforske sosialt arbeid i ulike kontekster. Jeg synes nettopp disse to var interessante for å se på hvordan rammevilkårene virker inn på arbeidet i deres felt.

En ulempe ved at jeg ikke selv har gjennomført intervjuene og transkribert materialet kan være at jeg har gått glipp av nyttig refleksjon. Transkribering av egne intervjuer bidrar til at en kan gjøre seg opp noen tanker om de emosjonelle og sosiale aspektene ved intervjusituasjonen (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 207). Denne prosessen har ikke vært en del av mitt arbeid i denne studien. Til tross for dette har jeg reflektert i de andre delene av prosessen, og utfordringer ved å ikke selv ha vært til stede i gjennomføringen av disse stegene i forskningen.

En styrke ved studien er at intervjuene var anonymisert i transkriberingen da mine analyser startet. Dette har bidratt til at jeg ikke har latt meg påvirke av forhold som for eksempel informantens kjønn, alder eller arbeidssteder. Likevel ser jeg flere fordeler dersom jeg hadde gjennomført egne intervjuer, der jeg kunne stille oppfølgingsspørsmål knyttet til mitt tema. Samtidig ser jeg det som en styrke og nyttig læring at jeg har mulighet til å tolke empirien uten å bli påvirket av antakelser rundt eller risikoen for å stille ledende spørsmål.

4.6 Studiens troverdighet

4.6.1 Reliabilitet

Reliabilitet handler om forskningsresultatenes troverdighet og konsistens. Det brukes gjerne knyttet til spørsmål om forskningens resultat kan reproduseres på et senere tidspunkt, av andre forskere (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 276). OsloMet har ansvar for prosjektet og intervjuene er gjennomført av fire forskere ved instituttet. Informantene er innhentet med utgangspunkt i OsloMet sine kontakter, nettverk og ved å kontakte institusjoner der det typisk jobber sosionomer. Dataene i denne studien er innhentet fra forskere, og fremstår troverdige.

I metodekapittelet har jeg reflektert over min posisjon i forhold til materialet. Jeg har vært transparent og åpen om de utfordringene jeg har møtt på ved å ikke selv ha gjennomført intervjuene. Metodekapittelet i denne studien redegjør for mine valg, fremgangsmåte, etiske refleksjoner og utfordringer under forskningsprosessen. Jeg anser dataene i studien som troverdig. Det man eventuelt kan stille seg kritisk til er mine tolkninger av dataene. Ettersom jeg ikke selv har fått mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål eller avklarings spørsmål til informantene, kan det være en svekkelse ved studien. Jeg har tolket dataene som tekst og hele tiden vært oppmerksom på å ikke synse underveis i analysen.

4.6.2 Validitet

Validitet defineres som sannhet, riktighet og styrke. Det handler om hvorvidt en metode er egnet å undersøke det den skal undersøke. I kvalitativ forskning kan dette si noe om forskningen er gyldig (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 276). Validiteten sjekkes ved undersøkelse av feilkildene. Jeg vil derfor rette et kritisk blikk på mine tolkninger (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 279). Om man foretar en lignende undersøkelse senere vil man kanskje ikke nødvendigvis finne de samme funnene. Dette mener jeg ikke er fordi studien ikke er troverdig, men fordi forskningen preges av individer og konteksten de befinner seg i. De semistrukturerte intervjuene vil også senere være egnet til å få frem ulike erfaringer sosionomer har i arbeid i ulike felt. I tillegg vil den som intervjuer stille ulike spørsmål og ha andre oppfatninger som kan gi andre funn.

Formålet med denne studien er å undersøke sosionomenes utfordringer sett fra arbeid i rusomsorgen og på krisesenter. Dataene fra de semistrukturerte intervjuene egner seg godt for å utforske sosialt arbeid i flere felt. Min studie fokuserer på informantenes egne opplevelser, og hva de vektlegger som utfordrende i sitt felt. En svakhet ved studien kan være utfordringene jeg har opplevd i forbindelse med det transkriberte materialet. Ved at det enkelte steder er uklare ord som er utelatt kan det ha ført til at informantenes svar kan ha mistet nyttig informasjon. Samtidig har det at jeg selv ikke har gjennomført og transkribert intervjuene gitt meg en nøytralitet jeg ikke ville hatt dersom jeg hadde gjort dette selv.

4.6.3 Generaliserbarhet

Dersom funnene i en intervjuundersøkelse blir vurdert til å være gyldige og pålitelige, gjenstår et spørsmål knyttet til deres generaliserbarhet. Dette handler om resultatene kan overføres til andre situasjoner, med andre informanter og i ulike kontekster (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 289). Her tenker jeg det vil variere noe, ettersom de fleste informantene i dette materialet har ulike tilleggsutdanninger, kurs og erfaringer generelt. Til tross for dette vil jeg si at funnene i denne studien gir et innblikk i sosionomers arbeid i rusomsorgen og på krisesenter. Jeg tror man kunne gjort en lignende undersøkelse senere og forsket på de samme tingene, men ville og kunne ende opp med ulike resultater på et senere tidspunkt. Samtidig føler jeg det som informantene beskriver om sin kunnskap vil kunne være relativt lik, som empirien i dette prosjektet. Studiens funn kan kobles til arbeidet andre sosionomer i rusomsorgen og på krisesentre utfører i dag. Det er rimelig å anta at flere av utfordringene som trekkes frem, vil samsvare med studiens funn.

5.0 Presentasjon av funn

I dette kapitlet vil studiens funn presenteres. Funnene skal bidra til å belyse problemstillingen «*Hva er sosionomenes utfordringer sett fra arbeid i rusomsorgen og på krisesentre?*». Studiens funn vil fortolkes i lys av Giddens' strukturasjonsteori, Abbotts teori om profesjonssystemer og jurisdiksjon, og Lipsky om bakkebyråkratenes skjønn. I studien sammenlignes sosionomenes arbeid i rusomsorgen og på krisesenter. Denne komparasjonen fungerer som et analytisk virkemiddel. Funnene presenteres ikke som likheter og forskjeller, men komparasjonen er benyttet for å se hva som kommer frem med sammenligningen, og

hva det kan si om det sosiale arbeidet. Følgende funn vil presenteres videre i dette kapittelet: Å arbeide i andres felt uten beslutningsmyndighet, opplevelse av anerkjennelse i et hierarkisk system, utøvelse av skjønn som nødvendig for å oppnå likebehandling, i en rollekonflikt mellom forvalter- og hjelper-posisjon, og til slutt empowerment-orientert arbeid i møte med andre instanser.

5.1 Å arbeide i andres felt uten beslutningsmyndighet

Både i rusomsorgen og på krisesenter møter sosionomer brukere som ofte befinner seg i komplekse livssituasjoner. Da møter sosionomene brukerne der de er og lytter til deres behov. De foretar ofte kartlegging for å få en oversikt over brukernes situasjon i sin helhet. En del av helhetsperspektivet innebærer å se på sosioøkonomiske forhold hos individet som kan påvirke deres livssituasjon. Det å få kontroll på de praktiske tingene ellers i livet som kan virke store og omfattende kan ha god effekt på den enkelte: *«Vi driver jo ikke terapi, men mye av det vi gjør kan ha samme kanskje effekt på kort tid da»* [Amanda]. Kontroll på for eksempel økonomi og bolig kan ha stor innvirkning, ved at bruker kan rette fokus mot andre forhold i livet. Dette er en del av helhetsperspektivet sosionomene tar med seg i slike møter. Amanda trekker frem at *«hele livet blir på en måte rammet når man blir utsatt for vold»*. I tillegg til utfordringer knyttet til å forlate voldsutøver, er det også ettervirkninger som brukere kan få hjelp til på krisesenter. Sosionomene bringer med seg helhetsperspektivet inn i tverrfaglige møter.

Sosionomene kan oppleve utfordringer i møte med andre profesjoner med ulik utdanningsbakgrunn. Hanne har opplevd følelsen av å møte leger av den eldre garde, som kan tenke veldig medisinsk orientert. Hun selv og yngre sykepleiere tenker mer helhetlig i møte med pasienter. Dette helhetlige perspektivet tar for seg flere faktorer som kan spille inn i situasjonen til pasienten. Dette kan være ulike sosioøkonomiske faktorer, og ikke bare det medisinske perspektivet.

«Hvis folk har det så bra så føler de seg plutselig også litt bedre, ikke sant? Sånn sosialt, at ting er på stell, at økonomien er på stell, at de bor rimelig greit og at de har ikke minst venner og nettverk er jo like viktig.» [Hanne]

Sosionomene bringer med seg en helhetlig forståelse av problemer. Dette kan kollidere med et medisinsk perspektiv forteller informanten. Ulike oppfattelser og måter å arbeide på påvirker det tverrfaglige arbeidet. Eksempel på utfordringer som kan oppstå kan være knyttet til medisiner som legemiddelassistert rehabilitering.

“Nei jeg vil ikke si at det er noen direkte konflikt, men det er klart at en del av disse forskjellige synene kolliderer jo innimellom. Og det er jo ikke tvil om at den vestlige verden har gått fremover med stormskritt ved å tenke sånn, hvis A, så B, så C. Altså en lineær forståelse. Det er mye vi ikke hadde hatt i dag hvis vi ikke hadde tenkt sånn. Men for da en medisiner som i det grunnleggende er vant til å tenke sånn, å prøve å tenke litt annerledes eller innføre en annen måte, det kan noen ganger by på problemer. Men jeg synes i hovedsak at det gikk ganske smertefritt altså, det gjorde jo det.” [Hanne]

En av informantene tror samarbeidspartnerne setter pris på sosionomenes fokus på helhet. At mennesker er sosiale vesener: *«Du kan ikke bare forstå individet, du må forstå individet i grupper, i samfunnet, i en mye større helhet enn hva en sykepleier, lege og psykolog vil gjøre»* [Karina]. Dette helhetlige perspektivet sosionomene bringer med seg inn i tverrfaglige fellesskap bunner i en holistisk forståelse. I møte med andre profesjonsutøvere med andre kunnskapssyn som har jurisdiksjon på feltet, kan sosionomenes kunnskapssyn bli utfordret. Flere av informantene trekker frem at sosionomer er nede på rangstigen: *«Men de er tross alt spesialister og høyere på rangstigen enn sosionomer»* [Karina]. Til tross for denne rangstigen er sosionomen *«veldig opptatt av å tydeliggjøre den formelle utdanningen sin posisjon også da, i vårt fagområde»* [Karina].

Sosionomene på krisesentre møter blant annet politiet i sitt arbeid. De forteller om utfordringer i samarbeidet med politiet om deres brukergruppe. Pernille forteller at de kan oppleve at det kan være en god tanke slik systemet er lagt opp med rammer og retningslinjer, men det er ikke alltid det fungerer i praksis: *«Kartet og terrenget passer ikke sammen»* [Pernille]. For eksempel har de ulik forståelse av fare og risiko:

«Vi føler at vi har en helt annen forståelse av fare og risiko enn det politiet har. At vi føler at vi når ikke fram hos politiet med beskyttelsestiltak. Vi tenker det er helt nødvendig med voldsalarm og besøksforbud for eksempel. Politiet sier nei da, men han har sagt, de har snakket med voldsutøver. Og det er ikke sikkert at vi har rett i alle disse sakene, fordi vi har ikke møtte voldsutøver. Vi har hørt bare den ene siden. Men vi er jo veldig bekymret for sikkerheten da, og vi er bekymret for vår sikkerhet, fordi ut fra det voldsutsatt forteller så er det grunn til å være veldig bekymret. Og når ikke den analysen eller tolkningen av situasjonen stemmer overens med politiet så, det oppleves frustrerende fordi det handler til syvende og sist om folks liv og helse. Og vårt også for den saks skyld. Vi føler oss ikke så truet, men i ytterste konsekvens så kan det det.» [Pernille]

Abbott understreker at profesjonsutøveres ekspertkunnskap gir dem mulighet til å løse bestemte oppgaver (Hagland & Solvang, 2017, s. 83). For voldsutsatte er behovet for beskyttelse viktig. Hva som kan gjøres for å gi beskyttelse ligger innenfor politiets beslutningsmyndighet. Krisesentrene må argumentere godt for at slike beskyttelsestiltak skal bli innfridd. Politiet har en annen myndighet, enn krisesenteret som kommer i direkte kontakt med voldsoffer. Politiet vektlegger at krisesenteret bare har hørt den ene parts side. Politiet selv er også i kontakt med voldsutøver, og har dermed hørt flere sider av saken. De er derfor restriktive med å gi beskyttelse. En utfordring i dette møtet er hvem av krisesenteret og politiet vet best når det kommer til brukerens behov for beskyttelse? Samt de tiltak som bør iverksettes i slike tilfeller. Ettersom politi og krisesenter har ulike vurderinger og tiltak knyttet til beskyttelse rundt voldsutsatte kan man tenke at sosionomene og politiet opererer innenfor ulike kunnskapsområder (Hagland & Solvang, 2017, s. 88). Sosionomene på krisesenteret har lav jurisdiksjon og har ikke myndighet til å konkurrere med politiet, som har kontrollen over ansvarsområdet. I møte med politiet får sosionomene på krisesenter sitt kunnskapssyn utfordret. Fokuset på helhet og ønske om å beskytte brukerne får ikke gjennomslag i møte med politiet som har et ulikt syn på situasjonen, og mer makt over kunnskapsområdet.

Sosionomene i både rusomsorgen og på krisesenter er opptatt av å ivareta og holde på personens helhet. Dette perspektivet kan bli utfordret i møte med andre profesjoner, som

har andre fokusområder i sitt arbeid. For eksempel legene som vektlegger det medisinske perspektivet i rusarbeid, mens sosionomene kan oppleve utfordringer ved å løfte frem viktigheten av sosioøkonomiske faktorer og nettverk sin påvirkning på behandlingen i sin helhet. På krisesenter har politiet en ulike oppfatning av voldsutsattes behov for beskyttelsestiltak, enn sosionomen som arbeider i tettere relasjon med brukerne. Det kan være utfordrende for sosionomer i møte med andre profesjoner som har en sterk jurisdiksjon og makt over kunnskapsområdet de arbeider under.

I rusomsorgen jobber sosionomene mer tverrfaglig i det daglige, mens på krisesenter samarbeider de mer sporadisk i tilfeller der det er behov for samarbeid for å sikre et helhetlig tilbud til voldsutsatte. De samarbeider blant annet med familievernkontor, advokat, politi, psykolog og sykehus: «*Generelt så samarbeider vi med veldig mange her på krisesenteret*» [Pernille]. I tverrfaglig samarbeid opplever flere av informantene i rusfeltet at deres sosialfaglige perspektiv blir sett og tatt hensyn til. En av informantene forklarer at dette kan være fordi rusbehandling i Norge er tuftet på sosialt arbeid, og har dermed sterke tradisjoner. I tillegg kan sosionomens helhetsforståelse bli satt pris på av samarbeidspartnerne. Hanne forklarte det slik:

“Det opplevde jeg at ble tatt veldig hensyn til. Og vi hadde det vi kalte ansvarsgruppemøter og der var det jo gjerne forskjellige profesjoner, altså leger, sykepleier og sosionom. Og da kom vi jo med vårt som vi synes var viktig, og det ble like mye tatt hensyn til det vi mente som sosionomer eller sosialarbeidere som det de andre mente. Så når du snakket med dem om det, så skjønnte de poenget.” [Hanne]

Sosionomene på krisesenter har en annen erfaring med dette. På krisesenter må sosionomene i større grad drive informasjonsarbeid om krisesenterets tilbud. Eksterne instanser har behov for mer kunnskap om hva krisesenteret kan bidra med, og hvordan det kan oppleves å være utsatt for vold. Sosionomer på krisesenter må i større grad arbeide for å spre informasjon om sin kunnskap og sitt arbeid ut til eksterne samarbeidspartnere.

«Og mye informasjonsarbeid opplever jeg og. Rettet mot andre instanser og opplysningsarbeid til hva er vold, konsekvenser av å ha levd med vold lenge. Hvordan

virker volden og at vold kan være mer enn å slå, sånn enkelt sagt. Som er vanskelig for andre å forstå.» [Amanda]

Sosionomene på krisesenter jobber aktivt for å spre informasjon om hva de kan bidra med. Abbott mener profesjonene konkurrerer om kontrollen over ansvarsområdene (Hagland & Solvang, 2017, s. 88). Kanskje er dette noe av grunnen til at sosionomene på krisesenter er så opptatt av å synliggjøre sitt arbeid, for å styrke deres plass i tjenesten. Sosionomene på krisesenter må i større grad bevise at deres arbeid med voldsutsatte er viktig, enn hva sosionomer i rusomsorgen oppgir å måtte gjøre. En betraktning her er at voldsfeltet er «nyere» sammenlignet med rusarbeid. En annen måte å se det på kan være at sosionomene i rusomsorgen i større grad har innsett at andre profesjoner, som leger og psykologer, har den dominerende jurisdiksjonen på feltet. Kanskje er sosionomene på krisesenter mer optimistiske og står stødig i sin kunnskap og kjemper for å fremme sitt kunnskapssyn i voldsfeltet. Krisesenterets fokus på å spre informasjon kan også skyldes at de ønsker å posisjonere seg i feltet. Sosionomene jobber aktivt, og kan leses som aktører i lys av Giddens' strukturasjonsteori. Sosionomene kan gjennom sitt informasjonsarbeid bidra til å styrke krisesenterets plass i voldsfeltet, påvirke strukturen på området. Strukturen gir de et rom for å gjøre sosialt arbeid, og de bruker dette rommet for å påvirke kunnskapsfeltet.

Rusarbeid i Norge har pågått i mange tiår, og sosionomene har fått en fast plass i tverrfaglig spesialisert behandling. Mye av rusarbeidet foregår inne på blant annet sykehus i samarbeid med leger og psykologer. Her forteller sosionomene selv at de føler seg nederst på den hierarkiske maktstigen. Til sammenligning kan krisesentre ses som et nyere og yngre felt der sosionomene arbeider profesjonelt. I lys av Giddens' strukturasjonsteori og Abbotts syn på kontroll over ansvarsområder, kan sosionomene i dette feltet ses som aktører som arbeider for å endre strukturen på feltet. De arbeider aktivt med informasjonsformidling for å spre sin kunnskap og arbeide for å få et eget ansvarsområde på dette feltet. Sosionomene utfordrer strukturene ved å argumentere for sitt kunnskapssyn.

5.2 Opplevelse av anerkjennelse i et hierarkisk system

Sosionomene i de to feltene opplever i ulik grad å få anerkjennelse for sitt sosialfaglige perspektiv og arbeid. Den ene sosionomen som nå arbeider på krisesenter har tidligere

arbeidet på sykehus, og opplevde da å være langt nede i hierarkiet og ha en annen type kunnskap enn den som rår. Til tross sosionomens opplevelse av å være langt nede i hierarkiet, er hen bevisst behovet for den kunnskapen sosionomer innehar. Sosionomen må da spre informasjon om kunnskapen hen sitter på. Det er en stadig kamp som må kjempes i ulike felt for at sosionomers kunnskap skal anerkjennes som viktig.

«Jeg opplevde at jeg var ganske langt ned og helt på siden av det hierarkiet da. Det var hjelpepleiere, sykepleiere, spesialister, leger, ja. Så det der å være helt alene med sin kunnskap i et felt hvor det egentlig er en annen type kunnskap som rår, ja det er jo interessant og læringsrikt å på en måte være vitne til da. Men samtidig at man ser at det er absolutt et behov for den kunnskapen sosionomene har.» [Amanda.]

Informanten har også jobbet i kriminalomsorgen. Der opplevde hen at fengselsbetjentene som var opptatt av sikkerhet, kontroll og regler ble sett på som mer alvorlig og viktig, enn sosionomene som var mer opptatt av endring, muligheter for endring, hjelp versus kontroll, hvordan skal vi få til dette osv. Det kan virke som en stadig kamp for at sosionomers kunnskap skal anerkjennes som viktig. Som informanten beskriver er både sykehuset og kriminalomsorgen preget av at det er andre profesjonsutøvere som har kontroll over ansvarsområdene i disse feltene, altså legene og fengselsbetjentene. Disse aktørene kan man se i lys av Abbott sin teori, ved at profesjonenes legitimitet og autoritet har fått tillitt og anerkjennelse fra samfunnet og institusjonene (Vindegg, 2021b, s. 18).

Samtidig som sosionomen i rusomsorgen opplever at deres perspektiv blir anerkjent og satt pris på av leger, forteller en annen av informantene at hen også har opplevd å ikke bli lyttet til. For eksempel når det kom en situasjon der sosionomen mente det var behov for innleggelse i juleferien, mens legen var sterkt uenig i at det er spesialisthelsetjenestens ansvar. Det kan virke som sosionomene blir satt pris på til å gjøre det ingen andre tar seg av, men med en gang de starter å mene noe annet enn legene eller psykologene blir de «undertrykt» og ikke lyttet til.

“Og jeg tror at hvis motmaktteori, det å etablere motmakt og ta definisjonsmakten, og bruke det mot den. Hvis du skal ta det helt ned på utdanning, så er det nettopp i

det øyeblikket legen sier at – men det er medisinsk uforsvarlig, så har du ingenting å stille opp med, hvis du ikke går inn på det premisset og sier det er jeg uenig i. Hvis jeg som sosionom sier at jeg kan ikke skjønne at det er medisinsk forsvarlig å la være å skrive inn Per, med den store risikoen for tilbakefall som han har gjennom julen. Så vil du jo nettopp få en diskusjon på likere vilkår da.” [Karina]

Hvilken plass har så sosialt arbeid i disse feltene? En av informantene snakket om at rus og psykisk helse har blitt mer strukturert og metodisk de siste tiårene. Hen føler at noe gikk tapt på veien, at det sosiale arbeidet har blitt skviset ut og at statusen har forandret seg. Sosialt arbeid som fag har mistet litt plassen sin i forhold til rus og psykisk helse mener informanten. Og at de må jobbe en del nå for å prøve å synliggjøre det, ved for eksempel å lage nettsaker og dele på sosiale medier. Hen mener ikke sosionomene er marginaliserte, men at de ikke har vært flinke nok til å løfte faget sosialt arbeid og gi det status. Kanskje må det tas noen grep for å øke statusen på det tenker informanten.

“Jeg vil ikke kalle oss marginalisert, virkelig ikke. Men jeg tror ikke vi har vært gode nok til å løfte faget sosialt arbeid, og gi det status. Det kan handle om flere ting, men jeg ser jo at sykepleierne og lærerne har jo fått til, kanskje ved hjelp av veldig sterke fagorganisasjoner, fått til å ha en sånn grunnleggende ... ja, et eller annet ... jeg har ikke svar på det, jeg vet ikke. Men sosialt arbeid har jo ikke vært noe beskyttet. Det er ikke noe test på slutten der. Så det kan hende at det må gjøres noen grep da, for å øke statusen på det.” [Ingrid]

Slik Abbott ser det er sosionomene er en profesjon som konkurrerer mot andre yrkesgrupper om kontroll over ansvarsområder eller kunnskapsfeltet. Arbeidsfordelingen mellom profesjonene avhenger av deres ekspertkunnskap (Hagland & Solvang, 2017, s. 83). Sosionomene er gode på sosialfaglig arbeid og opplever at andre i tverrfaglig team setter pris på dette arbeidet. Likevel fremgår det i studiens funn at sosionomer opplever å ikke bli lyttet til når de beveger seg ut over sitt kunnskapsfelt, og over i for eksempel medisinen. Dette kan blant annet sees i eksempelet fra Karina der innleggelse i julen er legens avgjørelse, og sosionomen har lite hen skulle ha sagt i disse tilfellene. Andre profesjoner som er høyere i hierarkiet i det gitte kunnskapsfeltet setter begrensninger på det sosiale arbeidet. De oppgir

å sette pris på arbeidet sosionomene gjør. Slik Karina forklarer ved at: «*Legene er kjempeglad for sosionomer som vil jobbe med nettverk, bolig, økonomi, som vil jobbe med å få Nav på banen*». Til tross for dette opplever sosionomene i rusomsorgen at det sosialfaglige har blitt skvist litt ut. «*Statusen har i hvert fall forandret seg, sånn at vårt fag, eller sosialt arbeid har mistet litt plassen sin, i forhold til rus og psykisk helse. Og at vi må jobbe en del nå for å prøve å synliggjøre det*» [Ingrid].

5.3 Utøvelse av skjønn som nødvendighet for å oppnå likebehandling

Bruken av skjønn er også noe sosionomer har mulighet til å benytte i sitt arbeid. En interessant innfallsvinkel her er å se hvilke utfordringer som fremtrer rundt bruk av skjønn. For å se hva som kan fremstå som utfordrende ved skjønnsbruk i sosialt arbeid kan det være interessant å se dette i en tverrfaglig kontekst. Her vil et eksempel fra krisesenter belyses da «*vold i nære relasjoner feltet, det er jo et veldig tverrfaglig felt*» [Amanda]. Videre forteller informantene eksempler på tverrfaglige møter der skjønn trer frem. Voldsutsatte kan ikke alltid oppfylle de formelle kravene som stilles til å få ulike rettigheter. Dette er for eksempel når de ikke kan oppfylle kravene til dokumentasjon «*fordi de er i en unntakstilstand, de har vært i en unntakstilstand lenge*» [Pernille]. I slike tilfeller har krisesenteret behov for at andre instanser viser skjønn. Dette er også noe krisesenteret bruker tid og ressurser på, nemlig å få frem at ikke alt kan standardiseres og alle passe inn i samme boks. «*Altså det er noe med den smidigheten vi etterlyser og bruker litt tid på å forklare samarbeidspartnerne våre at man må tenke litt utenfor boksen*» [Pernille]. Dette kan sees i lys av Lipsky som snakker om bakkebyråkratenes mulighet til å utøve skjønn. Lipsky mener en metode for å fremme likbehandling er å behandle mennesker på ulike måter, noe som i det totale bildet vil kunne sikre like resultater (Lipsky, 2010, s. 232). Muligheten sosionomene har for å utøve skjønn og individuelt tilpasse tjenestene ut ifra individuelle hjelpebehov, bidrar til å sikre likebehandling. Noen har behov for mer hjelp og oppfølging, enn andre. Skjønnsutøvelsen bidrar til å gjøre dette mulig.

De to informantene fra krisesenter trekker frem det å informere og forklare sine samarbeidspartnere om arbeidet på krisesenteret. For eksempel: «*Hva gjør det å være utsatt for vold med et menneske? Hvilke behov er det de har og hvorfor kan det være vanskelig for eksempel å få tilgang til alt av nødvendig papirer*» [Pernille]. Ved å vise skjønn og fleksibilitet

overfor brukere i komplekse livssituasjoner kan sosionomenes handlinger bidra til å forme politikken i feltet. Sosionomenes individuelle handlinger vil sammen utforme en mønstret atferd. Dette vil kunne forme strukturen og politikken på området, for å gjenspeile praksisen på feltet (Lipsky, 2010, s. 221).

Strengt standardiserte retningslinjer vil ikke nødvendigvis fungere i sosialt arbeids praksis, der blant annet behovet for skjønnsutøvelse er sterkt. Ingrid trekker frem at pakkeforløpet bidrar til å legge forholdene til rette for å utføre sitt arbeid. Mens Hanne har et annet syn på pakkeforløp i rusomsorgen:

“Når det gjelder behandling for kreft så er det jo et sånt pakkeforløp. Og det ble jo også innført for rus og psykiatri. Det er jo fullstendig misforstått etter min mening. Og der ser jeg de fleste fagfolk tenker at er bare tull. For du kan ikke standardisere en type behandling for rus og psykiatri. Du kan standardisere deler av det ja, helt greit. Men her er det snakk om standardisering fra A til Å. Nei, det funker ikke.” [Hanne]

Slike standardiseringer kan både være bra og problematisk. Giddens ser aktører og strukturer som gjensidig muliggjørende (Aakvaag, 2008, s. 142). Derfor er ikke sosionomene passive aktører, men de kan gjennom aktive handlinger, som for eksempel ved å benytte skjønnsutøvelse, bidra til å kunne skape endring i slike strukturer. Sosionomenes tilstedeværelse i de to feltene vil kunne utfordre de regjerende kunnskapssynene. Dette kan også ses i lys av Lipsky som mener bakkebyråkratene kan utforme politikk gjennom sine handlinger (Lipsky, 2010, s. 221). Sosionomene kan altså påvirke strukturen og politikken på feltet gjennom sine aktive handlinger.

5.4 I en rollekonflikt mellom forvalter- og hjelper-posisjonen

En fremtredende utfordring i arbeidet sosionomer i rusomsorgen opplever, er å stå i en mellomposisjon med brukerne på den ene siden, og forvaltningen på den andre. Hanne beskriver at sin største utfordring i arbeidet har vært en følelse av å falle litt i midten mellom pasient og lege, for eksempel om type medisiner. Sosionomen kunne se begge parter sine argumenter. Ettersom legen ikke ville innvilge pasientens ønsker, henvendte da brukeren seg

mot sosialarbeideren. Dette opplevde informanten som en vanskelig situasjon der hen følte at hen sto litt mellom barken og veden.

“Altså jeg tenker at ofte så var det jo litt den diskusjonen mellom pasienter og lege om type medisiner. Og så følte jeg ofte at jeg falt litt i midten, jeg kunne se liksom begge argumentene og at de hadde gyldighet. Mens legene var ikke til å rokke, og da ble det sånn at pasientene gikk jo på meg, eller oss som sosialarbeidere. Og det var en litt sånn tricky eller vanskelig situasjon. Du følte at du var litt sånn bokstavelig talt mellom barken og veden.” [Hanne]

Gjennom utdanningen får sosionomer kunnskap om makthierarki, og her opplever informanten å stå midt i det. Sosionomer skal være forvaltere av velferdsstatens tjenester, i tillegg til å hjelpe brukere der de er. Dette kan oppleves som en utfordrende situasjon å befinne seg i for sosionomer. En annen informant i rusfeltet beskriver også dette forholdet med brukerne: «Når sosialarbeidere blir pasientens med-allierte mot systemet» [Karina]. Giddens ser sosiale strukturer som regler og ressurser produsert og reproduert av handlende aktører (Korsnes, 2019, s. 305). Etersom aktørenes handlinger bidrar til å opprettholde strukturene, kan man se dette som at ettersom sosialarbeiderne historisk sett har vært «på lag» med brukerne, har dette også bidratt til å opprettholde dette synet på profesjonen. Dette er også nedfelt i FOs yrkesetiske grunnlagsdokument, som vil drøftes nærmere i kapittel seks.

5.5 Empowerment-orientert arbeid i møte med andre instanser

Både i rusomsorgen og på krisesenter oppgir informantene å arbeide med empowerment. Det å arbeide med myndiggjøring og for å styrke enkeltindividene er viktig i begge felt. Sosionomene praktiserer dette ved å gi individuell tilpasning av oppfølgingen. For eksempel trenger noen brukere følge til avtaler de første gangene, men så vil sosionomene slippe mer opp, og på sikt vil brukeren klare disse tingene selv. Dette finner vi igjen i måten Lipsky trekker frem likebehandling, at det kan være nødvendig å behandle mennesker på ulike måter, for å sikre like resultater (Lipsky, 2010, s. 232). Det er ikke faste regler på hvor lang tid ting tar i feltet eller hvor mye hjelp den enkelte har behov for. Her vil sosialarbeidernes skjønnsutøvelse spille inn.

Pernille forteller at de på krisesenteret går aktivt inn for å hjelpe til med de behovene brukerne har etter et traumatisk brudd. Gradvis slipper de opp den aktive hjelperrollen og åpner opp for brukerne, som blir sterkere og mer robust til å gjøre ting selv. Eventuelt ved å tilrettelegge for en gradvis overgang til å bli mer selvstendig og føle på mestring ved å gjøre ting selv. Dette kan også sees i lys av prinsippet hjelp til selvhjelp. Dette er på mange måter noen av grunntankene til sosialt arbeid da det ble utviklet. Det å hjelpe de mest sårbare gruppene i samfunnet. Simon trekker frem noe han ser på som hva som er sosionomenes mandat: «Å hjelpe folk til å benytte seg av helsetjenester eller hjelpeapparatet». Enkelte brukere har for eksempel vanskeligheter med å følge opp behandling på egenhånd og trenger støtte til dette. En kjerne i arbeidet sosionomen gjør beskriver Marius som «Å jobbe tett innpå, men ikke overta». Det skal være plass til brukerne, og en skal ha respekt for deres meninger.

En utfordring ved å arbeide empowerment-orientert er knyttet til møter med andre. Det å overbevise andre yrkesutøvere til å se styrken hos enkeltindividene er også en del av arbeidet sosionomene gjør. Å få andre profesjoner inn på dette tankesettet. En del av arbeidet på krisesenter innebærer også om å opplyse og informere samarbeidspartnere om konsekvenser av vold. Rett og slett få til en holdningsendring hos instanser. Fra offerrolle til å se at menneskene er sterke og ressursrike personer som nå er i en prosess. Kunnskapsdeling på tvers av profesjoner i tverrfaglige samarbeid kan bidra til å bryte fordommer og øke kunnskapen som kan hjelpe voldsutsatte i samfunnet og i møte med andre instanser.

«Og i forhold til samarbeidspartnere så tenker jeg at det handler mye om å fortelle noe om hva vold gjør med mennesker. Altså prøve å endre synet på voldsutsatt fra at de er offer, til at de også er veldig sterke mennesker. At de har mange ressurser. Ja. Og at kanskje nå er de i en fase hvor de trenger mye hjelp, for at de på sikt skal klare seg mye mer alene, ja. Og at det er en prosess da.» [Pernille]

Det at andre instanser ikke har tilstrekkelig kunnskap om krisesentrenes kunnskap og tilbud, kan ses i lys av Giddens' strukturasjonsteori. Når samarbeidspartnerne får økt kunnskap om arbeidet sosionomene gjør kan dette bidra til at de handler på en annen måte, og på den

måten samtidig bidrar til å endre på strukturene. For eksempel dersom de etter å ha fått mer informasjon lager nye rutiner som innebærer å inkludere krisesenteret i møte med brukere som opplever vold i nære relasjoner. Aktørene både skapes av, og skaper strukturer (Korsnes, 2019, s. 97 & 305; Aakvaag, 2008, s. 136). Dermed kan deres handlinger bidra til å endre strukturene. Dette beskriver også Lipsky, som mener bakkebyråkratene kan forme politikken gjennom individuelle handlinger (Lipsky, 2010, s. 221).

Det å jobbe empowerment-orientert kan være utfordrerne for sosionomene i begge felt. Strukturene og rammene setter noen begrensninger for arbeidet og sosionomene må benytte skjønn for å hjelpe hvert enkelt individ på best mulig måte. Å arbeide med myndiggjøring kan være utfordrende i tverrfaglig samarbeid, der andre instanser ikke ser brukerne som ressurssterke mennesker. I neste kapittel vil jeg drøfte rammebetingelser som kan være utfordrende for sosionomer sitt arbeid i rusomsorgen og på krisesenter.

6.0 Diskusjon av funn

I dette kapittelet diskuteres funnene fra kapittel fem opp mot FOs yrkesetiske grunnlagsdokument og overordnede rammebetingelser, som ble presentert i kapittel to. Studien gjør en diskusjon av rammebetingelsenes betydning for det sosiale arbeidet i lys av de to kontekstene rusomsorg og krisesenter. Det vil kunne gi en forståelse for sosialt arbeid, ved å se hvordan rammer påvirker hvordan sosionomene får utført sitt arbeid.

Hensikten med studien er å undersøke hvilke utfordringer sosionomer opplever i sitt arbeid på krisesenter og i rusomsorgen. Funnene fra kapittel fem bidrar til å belyse studiens problemstilling: *Hva er sosionomenes utfordringer sett fra arbeid i rusomsorgen og på krisesenter?* I diskusjonskapittelet vil disse utfordringene ses opp mot strukturelle rammer. Hovedfunnene fra kapittel fem var følgende: Å arbeide i andres felt uten beslutningsmyndighet, opplevelse av anerkjennelse i et hierarkisk system, utøvelse av skjønn som nødvendighet for å oppnå likebehandling, i en rollekonflikt mellom forvalter- og hjelperposisjonen, og empowerment-orientert arbeid i møte med andre instanser.

Videre vil studiens funn diskuteres opp mot rammebetingelser for det sosiale arbeidet. Dette kommer også til syne gjennom tverrfaglig arbeid med andre profesjoner og instanser. Det teoretiske rammeverket fra Giddens, Abbott og Lipsky vil bidra til å belyse forholdet mellom sosialt arbeids praksis og rammebetingelsene de er underlagt. Underveis vil jeg også ta for meg om tidligere forskning sammenfaller med mine funn.

6.1 Rammebetingelser for sosialt arbeid

På den ene siden kan rammebetingelser ses som retningsgivende og styrende for sosialt arbeid. Lovverket og de politiske rammene som ble presentert i kapittel 2.1 utgjør rammeverket for sosialt arbeids praksis. Lovverket skal sikre kvaliteten på arbeidet sosionomene utfører, i tillegg til å sikre at brukerne får de rettighetene de har krav på. Studiens funn viser at det kan være utfordrende for sosionomer å arbeide etter standardiserte prosedyrer og retningslinjer i felt som ofte er preget av komplekse og sammensatte behov.

På den andre siden kan skjønns overstyre enkelte av disse rammebetingelsene. Sosionomenes skjønnsutøvelse kan påvirke avgjørelser og potensielt politikken på feltet. Standardiseringer, som for eksempel pakkeforløp i rus og psykisk helse er rammer som er bestemt på et høyere politisk nivå, som sosionomene iverksetter gjennom sitt arbeid. Til tross for at slike rammer kan sees som strenge og rigide, er de mulig å forme gjennom sosialt arbeids praksis. Dette ses også gjennom Giddens' strukturasjonsteori, der strukturer og aktører ses som gjensidig muliggjørende (Korsnes, 2019, s. 305; Aakvaag, 2008, s. 142). Sosionomer kan dermed ikke ses som utelukkende formet av politikken og de retningslinjene de fører med seg. Sosionomene er frie aktører som selv kan handle på måter som kan endre strukturer på feltet. Lipsky ser også sosionomene som i stand til å utforme og endre strukturen og politikken på feltet gjennom sine handlinger (Lipsky, 2010, s. 221).

Av studiens funn kan vi se at til tross for regler, retningslinjer og lover, spiller skjønnsutøvelsen en sentral rolle i utøvelsen av sosialt arbeid. Dette er fremtredende der informantene blant annet snakker om standardisering av tjenestene. Sosionomene som arbeider i rusomsorgen og på krisesenter kan også ha behov for at andre yrkesgrupper og instanser viser skjønns ovenfor deres brukergruppe. Det er altså ikke bare sosionomene i

rusomsorgen og krisesenter selv som har mulighet til skjønnsutøvelse, de etterlyser også denne type smidighet hos andre instanser.

Vi kan dermed se at rammer både er begrensende og muliggjørende for sosialt arbeid. Slik også Giddens ser med sin strukturasjonsteori. Rammene er begrensende ved at de gir retningslinjer for arbeidet sosionomene utfører, men er samtidig muliggjørende ved at de gir rom for skjønn. Til tross for rammebetingelser som styrer sosialt arbeid, er skjønnsutøvelsen med på å sikre at arbeidet sosionomene utfører er til brukernes beste interesser. Sosialt arbeid er et område der standardiseringer ikke fungerer like godt i praksis, som i andre felt. Det kan virke fint på papiret, men når «*kartet og terrenget ikke passer sammen*», da må sosionomenes skjønnsutøvelse gripe inn for å vurdere hva som er riktig praksis i de individuelle tilfellene. Sosionomer må altså ses som handlende aktører som er med på å påvirke strukturene. Verdier og prinsipper sosialarbeidere har, kan ha en bredere innvirkning enn bare på det direkte arbeidet det utføres i. Dette kan være med de metoder sosialarbeiderne velger å jobbe etter, for eksempel empowerment-orientert. Dette ser vi også i forskningen til Robinson med fler, som så på ringvirkningene sosialarbeidernes praksis kunne få, og potensielt endre strukturene (Robinson et al., 2020).

6.2 Samhandling med andre profesjoner og instanser

Samarbeid på tvers av tjenester fremtrer i funnene som en del av arbeidet i både rusomsorgen og på krisesenter. I slike samarbeid er det viktig for sosionomene å arbeide helhetlig, og sosioøkonomiske forhold trekkes blant annet frem som viktig i deres arbeid. Det kan være utfordrende for sosionomer å ivareta dette perspektivet i møte med andre profesjoner og instanser. Det er viktig for sosionomene å holde på dette perspektivet, til tross for at de kan føle seg lavt nede på den hierarkiske stigen. Giddens belyser at sosialarbeiderne påvirker rammene, selv om de er underlagt andre kunnskapssystemer. Selv om de er langt nede i hierarkiet har de fremdeles mulighet til å påvirke strukturen. Sosialarbeiderne er viktige påvirkere i samfunnet. Et helhetlig og godt koordinert tjenestetilbud avhenger av sterke relasjoner mellom brukeren og profesjonelle tjenesteytere. Dette inkluderer et konstruktivt samarbeid, ikke bare mellom ulike yrkesgrupper og organer, men også med brukerens eget nettverk. For å sikre vellykket samarbeid, er det viktig at profesjonelle

tjenesteytere anerkjenner og respekterer hverandres roller, kompetanse og arbeidsmiljø (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 8-9).

I rusfeltet oppgir en av informantene at det sosialfaglige har blitt skvist litt ut. Da kan rammebetingelser ses som positivt for å ivareta dette perspektivet. Helsedirektoratet publiserte i 2016 en nasjonal faglig retningslinje – *Behandling og rehabilitering av rusmiddelproblemer og avhengighet*. Denne presiserer blant annet at tverrfaglig spesialisert behandling skal inkludere medisinsk, psykologfaglig og sosialfaglig kompetanse (Helsedirektoratet, 2017, s. 101). Dette er et eksempel på hvordan rammebetingelser bidrar til å styrke sosialt arbeids posisjon i tverrfaglige samarbeid, og i samfunnet for øvrig.

Loverket bidrar også til å fordele ansvaret, for eksempel mellom hva som er kommunen sitt ansvar og spesialisthelsetjenestens ansvar. Her er også samhandlingsreformen nyttig, som ønsker å styrke samhandlingen mellom helse- og omsorgstjenester. Sosionomer har ofte en koordinerende rolle i slike samarbeid på tvers av tjenester. Dersom tjenestene er dårlig koordinert, vil det også bety lite effektiv og dårlig ressursbruk (St.meld. nr. 47 (2008-2009), s. 13). Ifølge FOs yrkesetiske grunnlagsdokument skal sosialarbeidere forvalte samfunnets kollektive ressurser, i tillegg til å ivareta brukeres behov. Det stilles dermed krav til deres lojalitet ovenfor politiske føringer (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 10). Sosionomene er gitt tillitt og anerkjennelse fra samfunnet og dets institusjoner for å ivareta disse oppgavene. Dette gir profesjonen legitimitet og autoritet ifølge Abbott (Vindegg, 2021b, s. 18).

Til tross for at sosionomene har mulighet for skjønnsutøvelse både i rusomsorgen og på krisesentre, er rammebetingelsene med på å styrke tilliten til at sosionomene ikke misbruker denne tilliten og samfunnets ressurser. Samfunnet stoler på at sosionomene utøver skjønn innenfor gitte organisatoriske og økonomiske rammer. Nok en gang ser vi at rammebetingelsene både er begrensende, men også muliggjørende for sosionomenes arbeid. FOs yrkesetiske grunnlagsdokument belyser også dette ved at kravene til den enkelte profesjonsutøver og tjenesten omhandler lojalitet overfor politiske retningslinjer og beslutninger, samt organisatoriske og økonomiske begrensninger. Dette kan medføre risiko for lojalitetskonflikter for profesjonsutøvere. I slike situasjoner skal den primære lojaliteten være overfor den mest sårbare parten (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 10).

Det er viktig å utforme samarbeidsformer som ikke reduserer profesjonens spesifikke kompetanse. Profesjonene utvikler sin kompetanse til å inkludere tverrfaglige områder, da formålet krever at elementer fra ulike fagområder kobles sammen på spesifikke måter (Hagland & Solvang, 2017, s. 83-85). Ved at profesjoners kunnskapsområder sammenkobles, vil det i større grad sikre helhetlig behandling til brukerne. Kunnskap om hverandres arbeid kan bidra til dette. Det samme kan kunnskap om deres felles brukergruppe. Voldsutsatte er i en sårbar posisjon der det må tas hensyn til ulike roller og relasjoner i livet. En kan stille spørsmål til hvorfor noen velger å bli hos voldsutøver i lang tid. Bang-Olsen med fler (2022) har undersøkt erfaringene til voldsutsatte kvinner og deres prosess med å forlate en voldelig partner. Slik forskning kan hjelpe sosialarbeidere og andre samarbeidspartnere, til å forstå hvilke faktorer som kan påvirke voldsutsatte som bruker lang tid på å oppsøke hjelpetjenester. I arbeidet sosionomene gjør er det viktig å anerkjenne den komplekse livssituasjonen voldsutsatte befinner seg i. Bang-Olsen med fler (2022), vektlegger individuelt tilpasset hjelp og støtte etter de voldsutsattes behov.

6.3 Folkehelse og betydningen av sosioøkonomiske faktorer

Flere av informantene i rusomsorgen og på krisesentre trekker frem det å arbeide helhetlig med brukerne, noe som også innebærer å se på sosioøkonomiske forhold som kan påvirke individenes situasjon. Dette kan sees i sammenheng med folkehelsearbeid som også ser på hvordan ulike sosioøkonomiske faktorer kan påvirke befolkningen. Samhandlingsreformen trekker også frem viktigheten av at ulike samfunnssektorer arbeider for å fremme og vedlikeholde befolkningens helse, samt redusere og beskytte mot faktorer som kan medføre helsesisiko (St.meld. nr. 47 (2008-2009), s. 72-73).

Menneskene som oppsøker krisesentre, har vært i en unntakstilstand over lang tid. Patterson med fler (2009) forsøker å belyse hvorfor noen bruker lang tid på å oppsøke hjelp. I arbeidet til sosionomene på krisesentre vektlegger de i stor grad å arbeide med informasjonsformidling til andre. Dette er både samarbeidspartnere, men kan også være mer rettet mot allmennheten. Det å informere andre om deres tjenester, hva de kan hjelpe med og hvem som kan ta kontakt med dem kan senke terskel for voldsutsatte eller pårørende, til å nå ut til krisesentrene tidlig. Det å informere om at vold er vold, uavhengig av

alvorlighetsgrad, kan være betydelig informasjon for dem som opplever at volden ikke er alvorlig nok til å oppsøke profesjonell hjelp. Arbeidet sosionomene gjør for å spre informasjon om sitt arbeid kan også bidra til at de i større grad får jurisdiksjon på sitt ansvarsområde, slik Abbott snakker om i sin teori. Noen av hensiktene til FOs yrkesetiske grunnlagsdokument er å bidra til legitimering av yrkesutøvelsen, fremme utvikling av profesjonsidentitet og profesjonens selvjustis (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 2).

Sosionomer i rusomsorgen kan ha noe å lære av sosionomer på krisesenter, når det kommer til å spre kunnskap til andre. Vindegg mener det er avgjørende for resultatet av et tiltak at målgruppen er tydelig definert og at problemene er presist avgrenset (2017, s. 312). Å arbeide evidensbasert innenfor sosialt arbeid kan være utfordrende på grunn av kompleksiteten, og de sammensatte problemene i feltet. Å få andre profesjoner til å forstå den kontekstuelle situasjonen sosionomer jobber under, kan bidra til at andre profesjoner anerkjenner deres perspektiver i arbeidet med brukergruppen.

Både i rusomsorgen og på krisesenter arbeider sosionomene empowerment-orientert. Det å styrke enkeltindividene og arbeide med myndiggjøring er viktig i begge felt, og praktiseres blant annet ved å gi individuell tilpasning til hver enkelt bruker. Et mål i folkehelsearbeid er å redusere forskjeller og skape jevnere sosial fordeling av ressurser (Solem & Nybø, 2017, s. 304). Dette kan ses i lys av Lipsky (2010) sitt likebehandlingsprinsipp. Sosionomene i rusomsorgen og på krisesenter må gi individuell hjelp og fordele samfunnets ressurser ujevnt, for at sluttresultatet skal bli mer likt. Det å følge sosialpolitikkenes standardiserte retningslinjer kan ikke direkte overføres til sosialt arbeids praksis, uten å gå gjennom en sosionom med evne til å ta skjønnsvurderinger.

FO presiserer at et mål er å aktivere brukernes egne ressurser slik at de kan utøve innflytelse og ta ansvar over eget liv (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 10-11). Hjelp til selvhjelp og empowerment er sentrale arbeidsmetoder i sosionomenes arbeid. De ønsker å styrke enkeltindivider og jobber med myndiggjøring som en del av sitt arbeid i både rusomsorgen og på krisesenter. Å motivere brukere til å klare ting selv, men samtidig følge opp etter deres individuelle behov er sentralt. Dette ser vi igjen hos Biong og Soggiu (2015) som dokumenterte betydningen av å arbeide recovery-orientert. I denne typen endringsarbeid

må fokuset være på brukeren. Her kan ikke organisatoriske føringer legge for mye press på den enkelte. Å arbeide med empowerment og annet endringsarbeid kan ta tid, og krav om effektivisering går ikke nødvendigvis overens med dette arbeidet.

Annen forskning viser også at det er behov for å arbeide recovery-orientert i sosialt arbeid. Blant annet kan forbedret opplæring av sosialarbeidere rundt dette arbeidet bidra til å styrke tjenestene (Kourgiantakis et al., 2022). Et nyttig grep her kan være å se på helheten av en slik tilnærming, ikke bare brukeren isolert. Dersom brukeren opplever økt myndiggjøring, mestringsfølelse og selvstendighet kan det bidra til at også deres sosiale nettverk også vil få det bedre. Empowerment-orientert arbeid er viktig for voldsutsatte på krisesenter. Dette viser også andre studier (Robinson et al., 2020; Sui-Ting, 2021).

6.4 Sosionomenes mulighet til å påvirke strukturen

Som sosionom kan man både oppleve urettferdighet knyttet til hvordan en selv som profesjonsutøver blir behandlet, eller på måter brukerne blir behandlet. Eksempelet fra kapittel 5.2 der legen var sterkt uenig med sosionomen om at det var spesialisthelsetjenestens ansvar å legge inn en pasient i juleferien, belyser dette. Ifølge FOs yrkesetiske grunnlagsdokument har sosialarbeidere et moralsk ansvar å gjøre forhold kjent som kan skape problemer for enkeltmennesker eller grupper (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 12). Dette gir ikke bare sosionomene mulighet, men også en plikt til å stå opp mot for eksempel legen som var uenig med sosionomen i dette tilfellet. Det at sosionomene er pliktig å informere de politiske beslutningsorganene viser slik Giddens forklarer at sosionomene påvirker strukturene, selv om de er underlagt andre kunnskapssystemer. Selv i et felt som rusomsorgen der det medisinske perspektivet er et anerkjent kunnskapssystem, høyt plassert på den hierarkiske stigen, vil sosialarbeidernes stemme ha betydning for rammene og arbeidet som utføres.

Her ser vi også hvordan sosionomen kan bli sett som brukernes «*med-allierte mot systemet*». Sosionomene kan oppleve å stå i en mellomposisjon med brukerne på den ene siden og forvaltningen på den andre siden, slik det ble problematisert i kapittel 5.4. I sitt daglige arbeid iverksetter sosionomer sosialpolitikk gjennom sin praksis. Deres arbeid skal også bidra til å fremme individuell utvikling og vekst, samt sikre at borgerne opplever god livskvalitet

(Aamodt, 2019, s. 19-20). Samtidig som sosionomene opplever å stå i en mellomposisjon mellom bruker og systemet, vil også sosionomen selv ha innflytelse over situasjonen de befinner seg i. Sosialt arbeid kan påvirke politikken gjennom hvordan den tolkes i den aktuelle situasjonen. Våre holdninger og verdier, som vi tar med oss når vi former og styrer et samfunn, kan ha konsekvenser for sosialt arbeid. Dermed kan også måten sosionomene utfører sine tjenester på ha innvirkning på politikken (Aamodt, 2019, s. 21-22).

Begrepet *strukturens dualitet* fra Giddens hjelper oss å forstå at individer både formes av og skaper strukturer. Aktørens handlinger er med på å opprettholde strukturen (Korsnes, 2019, s. 97 & 305; Aakvaag, 2008, s. 136). Vi kan tenke at sosionomene står i en rollekonflikt mellom forvalter- og hjelper-posisjon, fordi de selv bidrar til å opprettholde denne posisjonen. Sosionomen vil hjelpe og være med-alliert med brukeren, samtidig som de må være lojale overfor de rammebetingelsene strukturene gir. Sosionomene kan ikke ses som plassert i denne rollekonflikten de opplever. De har selv vært en del av utviklingen til denne posisjonen. Den sosiale strukturen sosionomene befinner seg i, er et resultat av handlingsdyktige aktørers handlinger (Aakvaag, 2008, s. 136). Dette kan ha sammenheng med profesjonens verdier om å hjelpe sårbare grupper i samfunnet.

Med disse ulike funnene kan vi se at det er en sammenheng mellom sosionomers praksis og sosialpolitikken på feltet. Ifølge FOs yrkesetiske grunnlagsdokument innebærer sosionomenes samfunnsmandat å ha et kritisk blikk på rammebetingelsene og verdiene som styrer samfunnet til enhver tid. De innehar også et ansvar for å påvirke forutsetningene som arbeidet utføres under, og rapportere i tilfeller der tjenester og tiltak får uønskede konsekvenser for individer eller grupper (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 2). Sosionomene er dermed pliktig å melde fra i slike situasjoner. Dette er for å kunne påvirke og bidra til endring i den gjeldende politikken og praksis på feltet, som potensielt bidrar til å opprettholde slike uheldige forhold, som igjen kan føre til økt sosial ulikhet i befolkningen. Sosialt arbeid er både styrt av og styrer strukturen og politikken på feltet gjennom sine handlinger. Sosionomene må forholde seg til mange ulike rammer, som presentert i kapittel to. Likevel har de også mulighet for skjønnsutøvelse innenfor disse rammebetingelsene. Videre vil jeg se nærmere på sosionomenes mulighet for skjønnsutøvelse, blant annet i lys av Lipsky sin teori om bakkebyråkratenes skjønn.

6.5 Mulighet for skjønnsutøvelse

De politiske rammene og lovverket som ble presentert i kapittel 2.1 danner på mange måter grunnlaget for utøvelsen av sosialt arbeid. Til tross for disse har sosionomene også myndighet til å utøve skjønn i sin praksis. Studiens funn viser at brukergruppene ofte befinner seg i komplekse livssituasjoner, hvor det kan være utfordrende å oppfylle de formelle kravene samfunnet og strukturene stiller. Sosionomene har behov for at andre instanser viser skjønn og smidighet i møte med brukergruppene. Dette belyser at ikke alt kan standardiseres. New Public Management og tankene om effektivisering og resultatstyring vil ikke være produktivt i møte med brukere som har behov for tid. Sosionomene kan oppleve situasjoner der de føler seg fanget mellom ulike krav som er vanskelig å balansere i arbeidet sitt. Dette kan for eksempel være rammebetingelser som kommer i konflikt med sosialarbeidernes normer og verdier. I slike tilfeller må sosionomen nøye analysere situasjonen og vurdere ulike hensyn. Avgjørelsen om hvordan profesjonene skal utøves baseres på en kombinasjon av teori, praktisk erfaring og etisk dømmekraft (Vindegg, 2017, s. 329). I tilfeller der rammene sier at effektivisering og resultatstyring er viktig for feltet, må sosionomen likevel holde seg tro til sin profesjon.

Ifølge Lipsky (2010) blir politikk satt ut i livet av bakkebyråkrater gjennom deres handlingsfrihet og kapasitet til å handle innenfor sitt spesifikke ansvarsområde. Samtidig understreker han at politikken ikke bare formes av bakkebyråkratens faglige skjønn, men også av andre strukturelle faktorer. Disse inkluderer ulike styringsformer som New Public Management, samt organisatoriske betingelser. Med andre ord, politiske beslutninger og implementering av dem er et resultat av et komplekst samspill mellom individuelle handlingsvalg og bredere strukturelle rammer og påvirkninger. Lipsky mener standardprosedyrer, regler og retningslinjer, ikke alltid kan tilby en entydig løsning på hvordan man best håndterer ulike situasjoner (2010, s. 15). FOs yrkesetiske grunnlagsdokument understreker viktigheten av å ha en kritisk tilnærming til likebehandling og standardiserte tiltak når man møter mennesker i ulike situasjoner med individuelle behov (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 5).

Lipsky trekker frem likebehandlingsprinsippet, for å forklare hvordan man kan sikre like resultater (2010, s. 232). Likebehandlingsprinsippet går ikke ut på at alle skal få like mye, tvert imot må ressursene fordeles ulikt for å oppnå like resultater. Dette innebærer for eksempel at standardiserte krav om dokumentasjon for å oppnå ytelse ikke alltid er oppnåelig for disse brukergruppene. Standardisering av tjenestene vil også kunne ses som et forsøk på likebehandling, men er ikke nødvendigvis dette i praksis. Sosionomene må se hvert enkelt individ ut ifra deres individuelle behov. Dette kan være alt fra hjelp til en telefonsamtale, følge til gjentatte avtaler hos NAV, eller mer komplekse langvarige tjenester som vil vare livet ut. Det å gi hver enkelt bruker den hjelpen og bistanden de har behov for vil være i tråd med Lipsky sitt likebehandlingsprinsipp.

I likhet med Lipsky (2010), snakker også Aamodt (2019) om forholdet mellom sosialpolitikk og praksisutøvelse. Aamodt mener den kunnskapen man velger å praktisere i stor grad avgjøres av den sosialpolitiske dimensjonen. Samtidig trekker hun fram at sosialt arbeid og sosialpolitikk bør sees som gjensidig konstituerende. Verdier i sosialt arbeid danner grunnlaget, retningen og rammene for sosialpolitikken i feltet. I tillegg er det de som profesjonsgruppe som står for gjennomføringen av sosialpolitikken (Aamodt, 2019, s. 18-19). Lipsky på sin side mener også bakkebyråkratene kan påvirke og utforme politikk gjennom deres handlinger, som sammen med andre utgjør en mønstret atferd (Lipsky, 2010, s. 221). Med utgangspunkt i dette kan ikke sosialarbeidere ses som en profesjonsgruppe som formet av politikken, og som ikke har andre handlingsvalg enn de rammer og retningslinjer politikken setter for dem. Sosionomene kan utforme politikken gjennom sin skjønnsutøvelse og sine handlinger.

6.6 En profesjon med flere spenningsfelt

Studiens funn viser at sosionomer som arbeider i rusomsorgen og på kriesenter kan oppleve å stå i flere spenningsfelt. Kapittel 5.4 illustrerer blant annet spennet mellom forvalter- og hjelper-posisjon. Vi kan også se andre spenningsfelt de møter i sitt arbeid. Et annet spenningsfelt er det som oppstår i møte med andre profesjoner. For eksempel kan dette illustreres med motsetningsforholdet mellom det medisinske og det sosialfaglige i rusarbeid. Eller mellom sosionomenes syn på beskyttelse av voldsutsatte, i motsetning til politiet som mener det ikke er behov for iverksettelse av beskyttelsestiltak. Et annet spenningsfelt vi kan

se er der sosionomer på den ene siden er styrt av rammebetingelser og standardiseringer, mens på den andre siden har de mulighet til å benytte skjønn i sin praksisutøvelse. Det å arbeide empowerment-orientert kan også stå i et motsetningsforhold i møte med andre profesjoner, med ulike holdninger og arbeidsmetoder. En utfordring med dette arbeidet opplever sosionomene å være å få andre i samfunnet og i andre instanser å se brukerne som ressurssterke individer.

Samfunnet er lagt opp på en måte der man må oppfylle visse kriterier, for å ha krav på bestemte tjenester og ytelser. Dette gjelder både brukergruppen sosionomer møter i rusomsorgen og på krisesenter. Personer som oppsøker krisesentre, befinner seg ofte i en unntakstilstand, som kan gjøre det utfordrende å oppfylle de formelle kravene som de ulike organisasjonene krever. En av informantene opplever å befinne seg «*mellom barken og veden*» i enkelte situasjoner. På den ene siden er sosionomen forvaltere av velferdsstatens tjenester. På den andre siden fungerer de som et bindeledd for brukere inn mot tjenestene. I tilfeller der sosialarbeidere opplever at systemet ikke innfrir behovene til brukerne, kan sosialarbeidere oppleve å stå igjen alene med brukeren og dens hjelpebehov. Denne mangelen på helhetlig behandlingstilbud og tverrfaglig samarbeid kan slik Polden (2017) ser det, føre til at brukere blir avhengig av enkeltpersoner i systemet som velger å gå ut over sine mandater for å tilby hjelp. Ifølge FOs yrkesetiske grunnlagsdokument (2019, s. 10) kan sosionomens faglige kunnskap skape en skjevhet i relasjonen til brukeren. Reglene og retningslinjene de opererer under kan føre til at den hjelpetrengende kommer i et avhengighetsforhold med den profesjonelle hjelperen. Profesjonsutøveren har et ansvar for å tydeliggjøre og vedkjenne dette maktforholdet i relasjonen. Tidligere studier viser at sosionomene kan strekke seg ut over det som betegnes som deres mandat og ansvarsoppgaver. Det å være fleksibel og tilgjengelig i møte med brukere er viktig for mange i arbeidet. Studien til Almvik med fler (2011) viste at de ansatte stilte opp for brukerne på kveldstid og i helger dersom det var nødvendig. Det å bruke god tid med hver enkelt bruker er ikke nødvendigvis så enkelt å oppnå, med tanke på det økte fokuset og krav om effektivitet fra overordnede myndigheter.

Det medisinske perspektivet har stor innflytelse i rusfeltet i dag. Slik Jørgensen (2010) ser det er dette på bekostning av en sosialfaglig tilnærming. Komplekse problemer kan ikke

reduseres til enkle svar, men må ses flerdimensjonalt. Dette kan også ses i lys av legenes jurisdiksjon og kontroll over ansvarsområder (Abbott, 1988). Det samme kan sees med politiets myndighet over iverksettelse av beskyttelsestiltak. I likhet med Jørgensen (2010), mener også Hjellum (2023) at det medisinske fokuset i rusarbeid har overskygget den sosialfaglige tilnærmingen. Artikkene fremmer nødvendigheten av hjelpetiltak utover medikamentell behandling for å oppnå rehabilitering. På en annen side viser studien til Brown (2018) at psykososiale intervensjoner ikke hadde effekt når det kom til psykososial intervensjon i behandlingen. Her er altså den tidligere forskningen delt. Min studie viser at sosionomer i stor grad er opptatt av å fremme sitt sosialfaglige perspektiv i arbeid med rusavhengige og voldsutsatte, og mener dette arbeidet er viktig.

Studien viser at det er utfordrende å arbeide sosialfaglig i et felt der en annen kunnskapstype rå. Forskningen til Mekonnen og Lee (2022) viser til at sosialarbeidernes kompetanse ikke er tilstrekkelig i det dominerende medisinske paradigme. Jørgensen (2010) på sin side problematiserer at beslutningstakere ofte er for opptatt av løsninger og undervurderer viktigheten av å formulere problemene grundig. Sosionomer møter ofte brukere med komplekse utfordringer. Disse problemene må slik Jørgensen (2010) beskriver, ses som flerdimensjonale og kan ikke brytes ned til delproblemer. Sosionomene må ivareta dette helhetsperspektivet i møte med brukeren. Krav om effektivitet kan bidra til at sosionomene føler et press på raske løsninger, men dette kan virke mot sin hensikt, dersom målet med arbeidet er å løse hovedproblemet. Overordnede rammebetingelser og krav om effektivitet kan virke som en motsats til sosialt arbeid der blant annet skjønnsutøvelse er viktig for å dekke individuelle behov.

7.0 Avslutning

Hensikten med denne studien har vært å belyse hva sosionomer i rusomsorgen og på krisesenter trekker frem som utfordrende i sitt arbeid. Problemstillingen for studien har vært «*Hva er sosionomenes utfordringer sett fra arbeid i rusomsorgen og på krisesentre?*». Dataene i denne studien er hentet fra prosjektet «Kunnskap for sosialt medborgerskap». Funnene er basert på syv ferdig transkriberte semistrukturerte intervjuer. I arbeidet mot å belyse problemstillingen opplevde jeg det som utfordrerne å ikke ha gjennomført og

transkribert intervjuene selv. Dette kan ses som en svakhet ved denne studien, dersom svar fra informantene kan ha blitt mistolket, ved at jeg ikke har hatt mulighet til å stille oppfølgings spørsmål eller mer avklarende spørsmål. Samtidig har jeg sett en styrke ved å ha kunnet tolke materialet som tekst. Dette har gitt meg en nøytralitet til dataene, og oppmerksomhet på å ikke gjøre meg opp antakelser, men fokusere på informantenes svar gjennom en tematisk analyse.

Studiens funnen ble belyst av Giddens' strukturasjonsteori, Abbott om profesjonssystemer og jurisdiksjon og Lipsky om bakkebyråkratenes skjønnsutøvelse. Denne teorien bidro til å belyse at sosionomene er aktører som aktivt bidrar til å påvirke strukturene. Lipsky satt likebehandling i et perspektiv der skjønnsaspektet ble belyst. Mens Abbott bidro til å problematisere og belyse sosionomenes manglende jurisdiksjon og kontroll over ansvarsområder på de to feltene.

Sosionomene opplever flere utfordringer i sitt arbeid i rusomsorgen og på krisesenter. Studiens funn problematiserer at sosionomer ofte arbeider i felt uten å selv ha beslutningsmyndighet. Det blir tydelig i arbeidet med rus på sykehus at det medisinske perspektivet har makt og beslutningsmyndighet på feltet. Det samme kommer frem på krisesenter i møte med politiet som har myndighet til å innføre beskyttelsestiltak for voldsutsatte. Sosionomene opplever dette som utfordrende i møte med mennesker med komplekse og sammensatte behov, som krever et helhetlig perspektiv. Deres perspektiver blir utfordret i møte med profesjoner som har andre fokusområder i sitt arbeid.

Videre belyser studiens funn at sosionomer i rusfeltet og krisesenter i ulik grad opplever anerkjennelse for sitt sosialfaglige perspektiv og arbeid. Særlig sosionomene i rusomsorgen på sykehus opplever å være langt nede på den hierarkiske stigen, og ha en annen kunnskap enn den som står øverst. Til tross for dette er det behov for kunnskapen sosionomene sitter på, selv om den ikke blir anerkjent som viktig. Rusomsorgen har vært preget av strukturering og standardisering de siste tiårene. Studien viser at sosionomene opplever å ha mistet sin plass og fått endret status på veien. Det å spre kunnskap og informasjon om sosialt arbeid kan bidra til å løfte faget. Sosionomene på krisesenter jobber aktivt med informasjonsformidling om sitt arbeid og tilbud til andre. De driver blant annet med kunnskapsformidling til de som

kan ha behov for mer informasjon om vold i nære relasjoner. Her kan sosionomene i rusomsorgen ha noe å lære. Ved å synliggjøre sitt arbeid, kan det bidra til å styrke deres plass i tjenestene. Sosionomene kan dermed i lys av Giddens' strukturasjonsteori påvirke strukturen på området. Sosionomene utfordrer strukturene ved å argumentere for sitt kunnskapssyn og søker kontroll over ansvarsområder slik Abbott sin teori belyser.

Studiens funn viser også at sosionomene kan oppleve å stå i en rollekonflikt mellom å hjelpe brukeren på den ene siden og forvalte samfunnets ressurser på den andre siden. Det oppleves utfordrende å falle mellom to posisjoner som stiller ulike krav til profesjonsutøveren. I tillegg må sosionomene ta hensyn til makt-aspektet i arbeidet med slike relasjoner. Sosionomene opplever også utfordringer i møte med andre instanser. Det å arbeide med mennesker i komplekse livssituasjoner krever skjønn, noe som etterlyses fra andre instanser. Flere av informantene trekker frem at de jobber empowerment-orientert, men at også dette kan oppleves utfordrende i møte med andre instanser. En del av arbeidet blir da å jobbe med å informere for å få til en holdningsendring hos andre, for at de skal kunne se styrken hos enkeltindividene.

Studiens funn ble videre diskutert opp mot FOs yrkesetiske grunnlagsdokument, tidligere forskning og rammeverket for sosialt arbeid. Der viser funnene at til tross for retningslinjer og standardiserte tjenester, vil sosionomenes skjønnsutøvelse påvirke måten sosialt arbeid praktiseres i feltet. Sosionomene har mulighet til å påvirke strukturen og politikken i lys av Giddens og Lipsky. Funnene tyder også på at rusfeltet og voldsfeltet kan ha noe å lære av hverandre. Krisesenteret er gode på å informere andre instanser om deres arbeid og tilbud, og bidrar på den måten med å løfte faget opp og frem. Statusen til sosionomer må anerkjennes i tverrfaglige felt der det er andre kunnskapstyper som rå. Jeg håper denne studien har bidratt til en bevissthet rundt hva sosionomer opplever som utfordrende i sitt arbeid og hvilken kompetanse de besitter i møte med samarbeidspartnere og brukere. En anerkjennelse for at deres kunnskap er viktig, selv i felt der andre kunnskapsfelt rå. Studiens funn og analyse gir en utvidet forståelse av hva sosionomene opplever som utfordrende i sitt arbeid.

Avslutningsvis viser studien at den tidligere forskningen på feltet, utfordrer sosialt arbeids anerkjennelse. Den tidligere forskningen jeg har belyst i denne studien er hentet fra flere ulike land. Dette viser at sosialt arbeid i rusomsorgen og på krisesentre er to felt der sosialfaglig arbeid er sentralt. Forskningen varierer i hva de vektlegger av fokus på det medisinske perspektivet versus det sosialfaglige, eller om de vektlegger empowerment og recovery-orientert arbeid. Forskningen fra flere land har vist hvordan arbeid i rusomsorgen blir vektlagt på ulike måter i forskning. Det samme gjelder forskning på krisesentre og voldsfeltet. Forskning fra Vesten og Østlige land vil ha ulike kulturelle betingelser, noe som også kan påvirke hvordan de arbeider sosialfaglig i sine felt. Disse forskningsartiklene bidrar til å gi vise mer mangfold i feltet. I tillegg til dette har jeg reflektert over at forskningen fra andre land kan ha ulike rammebetingelser for hvordan de arbeider sosialfaglig, og at det kan innebære ulike faktorer som er ulikt i Norge. Det er likevel interessant å se hva de vektlegger i sin forskning og sitt arbeid. For videre forskning kan det vært interessant å utforske sosialt arbeid på tvers av landegrenser og kulturer. Å sammenligne hvordan sosialarbeidere jobber i ulike felt, i ulike land kunne gitt nyttig kunnskap om sosialt arbeid. Det kan også være interessant å undersøke hvorvidt andre opplever å ha mulighet til å kunne påvirke strukturene og politikken de jobber etter. Annen videre forskning som kunne vært interessant i Norge, er studier der flere arbeidsfelt sammenlignes, for å kunne bidra til at feltene kan lære av hverandre.

Litteraturliste

- Abbott, A. (1988). *The system of professions: An essay on the division of expert labor*. University of Chicago Press.
- Almvik, A., Sagsveen, E., Olsø, T. M., Westerlund, H. & Norvoll, R. (2011). «Å lage farger på livet til folk»: God hjelp til personer med rusproblemer og psykiske lidelser i ambulante team. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 8(2), 154-162.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3010-2011-02-07>
- Bang-Olsen, I., Bjørnholt, M., Hauge, M.-I. & Kiamanesh, P. (2022). Voldsutsatte kvinners oppbruddsprosesser. *Fokus på familien*, 50(3), 234-252.
<https://doi.org/10.18261/fokus.50.3.5>
- Berg, B., Ellingsen, I. T. & Kleppe, L. C. (2015). Hva er sosialt arbeid? I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: En grunnbok* (s. 19-35). Universitetsforlaget.
- Biong, S. & Soggiu, A.-S. (2015). «Her tar de tingene i henda og gjør noe med det» - Om recovery-orienteringen i en kommunal ROP-tjeneste. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 12(1), 51-60. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3010-2015-01-06>
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Brodtkorb, E. & Rugkåsa, M. (2015). utfordringer for sosialt arbeid i dag. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: En grunnbok* (s. 299-313). Universitetsforlaget.
- Brown, A. R. (2018). A systematic review of psychosocial interventions in treatment of opioid addiction. *Journal of Social Work Practice in the Addictions*, 18(3), 249-269.
<https://doi.org/10.1080/1533256X.2018.1485574>
- Bufdir. (2015). *Veileder til krisesenterloven* (1). Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.
https://www.bufdir.no/contentassets/ed7a489b2fbf4c808e4637c037e51450/veileder_til_krisesenterloven.pdf
- Dale, M. T. G., Aakvaag, H. F., Strøm, I. F., Augusti, E.-M. & Skauge, A. D. (2023). *Omfang av vold og overgrep i den norske befolkningen* (1). Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. <https://www.nkvts.no/rapport/omfang-av-vold-og-overgrep-i-den-norske-befolkningen/>

- Fellesorganisasjonen. (2019). *Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere* [Brosjyre].
<https://www.fo.no/getfile.php/1324847-1580893260/Bilder/FO%20mener/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>
- Forvaltningsloven. (1967). *Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker* (LOV-1967-02-10). Justis- og beredskapsdepartementet. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10?q=fvl>
- Fossestøl, B. (2013). Evidens og praktisk kunnskap. *Fontene forskning*, 2(13), 55-66.
<https://fontene.no/forskning/evidens-og-praktisk-kunnskap-6.584.865388.34db37c5c9>
- Giddens, A. (1984). *The construction of society*. Polity Press.
- Gjersing, L. (2018, 18. september). *Skader og problemer knyttet til narkotikabruk*. Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/le/rusmidler-og-avhengighet/narkotikainorge/konsekvenser-av-narkotikabruk/skader-og-problemer-knyttet-til-narkotikabruk/?term=>
- Grimen, H. (2008). Profesjon og kunnskap. I A. Molander & L. I. Terum (Red.), *Profesjonsstudier* (s. 71-86). Universitetsforlaget.
- Hagland, H. & Solvang, P. K. (2017). Kvalifisering til tverrprofesjonell praksis. I S. Mausethagen & J.-C. Smeby (Red.), *Kvalifisering til profesjonell yrkesutøvelse* (s. 83-94). Universitetsforlaget.
- Hansen, R. & Solem, M.-B. (2017). Sosialt arbeid og samfunnsutfordringer. I R. Hansen & M.-B. Solem (Red.), *Sosialt arbeid: En situert praksis* (s. 356-364). Gyldendal.
- Hansen, R., Solem, M.-B. & Nybø, E. (2017). Sosialt arbeid som fag. I R. Hansen & M.-B. Solem (Red.), *Sosialt arbeid: En situert praksis* (s. 23-45). Gyldendal.
- Helse- og omsorgstjenesteloven. (2011). *Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m.* (LOV-2011-06-24-30). Helse- og omsorgsdepartementet.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-30?q=helse-%20og%20omsorgstjenesteloven>
- Helsedirektoratet. (2014, mars). *Sammen om mestring – en veileder i lokalt psykisk helsearbeid og rusarbeid for voksne. Et verktøy for kommuner og spesialisthelsetjenesten*. Helsedirektoratet.
<https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/sammen-om-mestring-lokalt-psykisk->

[helsearbeid-og-rusarbeid-for-voksne/Lokalt%20psykisk%20helsearbeid%20og%20rusarbeid%20for%20voksne%20%E2%80%93%20Veileder.pdf/attachment/inline/739b0cbe-9310-41c7-88cf-c6f44a3c5bfc:8f8b02ae7b26b730d27512d01420ec947d5ead97/Lokalt%20psykisk%20helsearbeid%20og%20rusarbeid%20for%20voksne%20%E2%80%93%20Veileder.pdf](#)

Helsedirektoratet. (2017, 24. januar). *Nasjonal faglig retningslinje for behandling og rehabilitering av rusmiddelproblemer og avhengighet*. Helsedirektoratet.

<https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/behandling-og-rehabilitering-av-rusmiddelproblemer-og-avhengighet#referere>

Helsepersonelloven. (1999). *Lov om helsepersonell m.v.* (LOV-1999-07-02-64). Helse- og omsorgsdepartementet. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-64?q=helsepersonell>

Hjellum, K. (2023). Sosialfaglig tilnærming – en nødvendighet i oppfølgingen av rusavhengige. *Fontene*, 11(2015), 58-63. <https://fontene.no/fagartikler/sosialfaglig-tilnarming--en-nodvendighet-i-oppfolgingen-av-rusavhengige-6.47.293444.fdd8e913a9>

International federation of social workers. (2014). *Global definition of social work*. <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>

Jenssen, D. (2021). *Vitenskapsteori i sosialt arbeid: Tilnærmingar og normative spørsmål*. Samlaget.

Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.

Jørgensen, S. (2010). Baklengs ut av fuglekassa: – Komplekse problemer krever komplekse problemformuleringer. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 87(2), 77-89.

<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2010-02-02>

Korsnes, O. (Red.). (2019). *Sosiologisk leksikon*. Universitetsforlaget.

Kourgiantakis, T., McNeil, S. R., Hussain, A., Logan, J., Ashcroft, R., Lee, E. & Williams, C. C. (2022). Social work's approach to recovery in mental health and addiction policies: A scoping review. *Social Work in Mental Health*, 20(4), 377-399.

<https://doi.org/10.1080/15332985.2021.2019169>

Krisesenterlova. (2009). *Lov om kommunale krisesentertilbod* (LOV-2009-06-19-44). Barne- og familiedepartementet. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-44>

- Krisesentersekretariatet. (u.å.-a). *Krisesenter nær deg*. Hentet 29. april 2024 fra <https://www.krisesenter.com/finn-ditt-krisesenter/>
- Krisesentersekretariatet. (u.å.-b). *Tall og statistikk*. Hentet 29. april 2024 fra <https://www.krisesenter.com/tall-og-statistikk/#toggle-id-3-closed>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Lipsky, M. (2010). *Street-level bureaucracy: Dilemmas of the individual in public services*. Russell Sage Foundation.
- Lossius, K. (2021). Om å ruse seg. I K. Lossius (Red.), *Håndbok i rusbehandling* (3. utg.). Gyldendal.
- Magnusson, E. & Marecek, J. (2015). *Doing Interview-based Qualitative Research: A Learner's Guide*. Cambridge: Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/CBO9781107449893>
- Mekonnen, A. & Lee, B. K. (2022). Social work in addiction: Opportunities and alliances. *Journal of Social Work Practice*, 36(3), 303-316.
<https://doi.org/10.1080/02650533.2021.1964454>
- Nasjonalt kunnskapssenter for vold og traumatisk stress. (2023, 28. februar). *Høy forekomst av vold og overgrep i Norge*. <https://www.nkvts.no/aktuelt/hoy-forekomst-av-vold-og-overgrep-i-norge/>
- NOU 2019: 26. (2019). *Rusreform - fra straff til hjelp*. Helse- og omsorgsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-26/id2683531/>
- Pasient- og brukerrettighetsloven. (1999). *Lov om pasient- og brukerrettigheter* (LOV-1999-07-02-63). Helse- og omsorgsdepartementet.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-63>
- Patterson, D., Greeson, M. & Campbell, R. (2009). Understanding rape survivors' decisions not to seek help from formal social systems. *Health & Social Work*, 34(2), 127-136.
<https://login.ezproxy.oslomet.no/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=eric&AN=EJ851752&site=ehost-live&scope=site>
- Pedersen, S., Johnsen, P. F. F., Hanno, I. L. v., Myrvold, T. & Stokke, O. M. (2023). *Samfunnskostnader av vold i nære relasjoner* (15). Menon Economics.
<https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/jd/bilder/jobb-ijd/menon-rapport-samfunnsokonomiske-kostnader-av-vold-i-naere-relasjoner.pdf>

- Polden, E. (2017). ROP-pasienters problematiske møte med behandlingssystemet. *Tidsskrift for omsorgsforskning*, 3(3), 227-233. <https://doi.org/10.18261/issn.2387-5984-2017-03-08>
- Prop. 36 S (2023–2024). *Opptappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028) Trygghet for alle*. Justis- og beredskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-36-s-20232024/id3018905/>
- Robinson, S. R., Maxwell, D. R. & Rogers, K. R. (2020). Living in intimate partner violence shelters: A qualitative interpretive meta-synthesis of women's experiences. *The British journal of social work*, 50(1), 81-100. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcz079>
- Skretting, A. (2018, 18. september). *Lovgivning vedrørende tjenestetilbudet til personer med rusmiddelproblemer*. Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/le/rusmidler-og-avhengighet/narkotikainorge/tiltak-og-behandling/lovgivning-vedrorende-tjenestetilbudet-til-personer-med-rusmiddelproblemer/?term=>
- Solem, M.-B. & Nybø, E. (2017). Overordnede sosial- og velferdspolitiske rammer. I R. Hansen & M.-B. Solem (Red.), *Sosialt arbeid: En situert praksis* (s. 293-304). Gyldendal.
- Solstad, A. (2017). Sosialt arbeid i en velferdspolitisk kontekst. I R. Hansen & M.-B. Solem (Red.), *Sosialt arbeid: En situert praksis* (s. 331-355). Gyldendal.
- Solvang, P. K. (2020). Sosialkonstruksjonisme. I D. Jenssen, M. Kjørstad, S. Seim & P. A. Tufte (Red.), *Vitenskapsteori for sosial- og helsefag* (s. 248-271). Gyldendal.
- Sosialtjenesteloven. (2009). *Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen* (LOV-2009-12-18-131). Arbeids- og inkluderingsdepartementet. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-12-18-131?q=sosialtjenesteloven>
- Spesialisthelsetjenesteloven. (1999). *Lov om spesialisthelsetjenesten m.m.* (LOV-1999-07-02-61). Helse- og omsorgsdepartementet. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-61?q=spesialisthelsetjenesteloven>
- St.meld. nr. 47 (2008-2009). *Samhandlingsreformen - rett behandling - på rett sted - til rett tid*. Helse- og omsorgsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/d4f0e16ad32e4bbd8d8ab5c21445a5dc/no/pdfs/stm200820090047000dddpdfs.pdf>
- Stamsø, M. A. (2017). New public management: Reformer i offentlig sektor. I M. A. Stamsø (Red.), *Velferdsstaten i endring: Om norsk helse- og sosialpolitikk* (3. utg., s. 67-85). Gyldendal Akademisk.

- Sui-Ting, K. (2021). Beyond 'safeguarding' and 'empowerment' in Hong Kong: Towards a relational model for supporting women who have left their abusive partners. *Journal of Family Violence*, 36(6), 683-694. <https://doi.org/10.1007/s10896-020-00185-x>
- Svensson, L. G. & Karlsson, A. (2008). Profesjoner, kontroll og ansvar. I A. Molander & L. I. Terum (Red.), *Profesjonsstudier* (s. 261-275). Universitetsforlaget.
- Vindegg, J. (2017). Sosialt arbeid i spennet mellom det normative og det analytiske. I R. Hansen & M.-B. Solem (Red.), *Sosialt arbeid: En situert praksis* (s. 305-330). Gyldendal.
- Vindegg, J. (2021a). Å arbeide kunnskapsbasert. I *Sosionomen i situasjonen* (s. 31-45). Universitetsforlaget.
- Vindegg, J. (2021b). Å arbeide med sosiale problemer. I *Sosionomen i situasjonen* (s. 11-30). Universitetsforlaget.
- Willumsen, E. (2015). Tverrprofesjonelt samarbeid i sosialt arbeid. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: En grunnbok* (s. 154-170). Universitetsforlaget.
- Aakvaag, G. C. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Abstrakt forlag.
- Aamodt, H. A. (2019). Sosialt arbeid og sosialpolitikk: Å ro etter vinden? I H. A. Aamodt, E. Dahl, E. Gubrium, M. Haldar & Å. Hermansen (Red.), *Sosialt arbeid og sosialpolitikk i samhandling: Et svar på velferdsstatens utfordringer?* (s. 18-25). Fagbokforlaget.

Vedlegg 1: Prosjektbeskrivelse

Kunnskap for sosialt medborgerskap: En intervjustudie blant sosionomer på tvers av velferdssamfunnets systemer

Sentralt i sosialt arbeid står oppgaven med å sikre utsatte borgeres sosiale medborgerskap. Sosionomer jobber da med å forsøke å lage positive endringer i konteksten rundt borgeren (Brante 2011). Dette kan bl.a. handle om borgerens arbeidssituasjon, boligforhold, tilgang til tjenester i helsevesenet og til andre ulike støttemuligheter. Sosionomer jobber med dette som tilsatte i en rekke ulike organisasjoner og institusjoner i velferdssamfunnet som tar seg av utsatte borgere.

Undervisning innen sosialpolitikk, demokrati og forvaltning har stått sentralt i utdanningen i sosialt arbeid for å gi kandidatene den nødvendige kunnskap om de sosiale systemer borgerne inngår i (Erlieen 2016). *Formålet med dette prosjektet er å forstå hvordan sosialarbeidere anvender slik systemkunnskap i profesjonsutøvelsen.* Prosjektet er spesifikt interessert i å studere slik bruk av kunnskap blant de som jobber utenfor den tradisjonelle sosialforvaltningen. Vi vil dermed studere sosionomer som inngår i organisasjoner der det som utgangspunkt er andre fagområder (f.eks. helsevitenskap, pedagogikk eller psykologi) som står i sentrum. I slike arbeidskontekster kan det antas at det blant annet er fagkunnskapen om sosialpolitiske ordninger, demokratiske prosesser og forvaltningsrammer som er det sosialarbeideren er ment å skulle representere med tanke på å kunne sammenbinde borgerens sosiale situasjon til et hele. Videre er det slik at sosionomer i slike arbeidskontekster har en viktig funksjon i å sikre *borgernes overganger mellom systemer*, noe som må antas å forsterke behovet for systemkunnskap (Harsløf et al. 2017).

Prosjektet vil gjennomføre ca. 40 semistrukturerte intervjuer med sosionomer som jobber innen følgende områder:

- Sykehus
- Kriminalomsorgen
- Psykiatri
- Krisesenter
- Rusomsorgen
- Familievernkontor
- Skoler
- Barnevern
- Asylmottak
- Frivillig sektor

En viktig motivasjon for prosjektet er utvikling av undervisningen i samfunnsvitenskapelige emner på bachelor- og masterutdanningen på Institutt for sosialfag, OsloMet. På bachelorutdanningen er det særlig det nye emnet SOS1130 – *Sosialt arbeid i velferdssamfunnet*, der prosjektet vil kunne gi viktige innsikter. På masterutdanningen

gjelder det bl.a. emnet SSA4100 – *Sosialpolitikk*. SOS1130 er et av de emner som med ny programplan har tatt over for tidligere samfunnsvitenskapelige emner, og med denne endringen aktualiseres et behov for å gjøre undervisningen i Sosialpolitikk og i Kommunal- og statskunnskap mer relevant for praksisfeltet. Slik sett vil prosjektet understøtte profesjonsutdanningene ved instituttet.

En annen viktig motivasjon er ønsket om å forstå sosialarbeideres faglige bidrag inn i tverrfaglige arbeidskontekster; hvordan realiserer sosialarbeideren det sosiale medborgerskapet og medskaper sosialpolitikken i møtet med borgerne som «innleiret» i institusjonelle og organisatoriske sammenhenger der andre fag- og politikkområder som utgangspunkt står i sentrum?

Teoretisk vil prosjektet bl.a. trekke på institusjonell teori (bl.a. om «institusjonelt arbeid» og «institusjonelle logikker»), og bruk av kunnskap innen profesjonsutøvelse, herunder dannelsen og vedlikeholdelsen av epistemiske fellesskap (kunnskapskulturer) og rutinisering.

Spørsmålene som vil bli stilt i intervjuene fremgår av intervjuguiden (Appendiks 1)

Rekruttering av forskningsdeltakere

Vi bruker OsloMets kontaktlister over praksissteder som utgangspunkt for rekruttering av intervjupersoner. Videre anvender vi personlige/kollegiale nettverk, og endelig kontakter vi aktuelle institusjoner der det typisk er tilsatt personer med bachelor i sosialt arbeid.

Feltarbeid og analyser

Vi vil gjennomføre intervjuene ved bruk av Zoom (som OsloMet via UNINETT har databehandleravtale med). Om intervjupersonene ønsker det, kan intervju alternativt bli gjennomført per telefon, eller, hvis smittevern hensyn tillater det, ved fysisk oppmøte. Intervjuene vil bli transkribert og anonymisert ved å fjerne alle direkte personhenførbare opplysninger (navn, alder, navn på arbeidsplass osv.). I al rapportering fra prosjektet vil også alle indirekte personhenførbare opplysninger bli utelatt.

Internasjonal komparativ komponent

Vi vil i en senere fase forsøke å involvere utenlandske partnere fra andre (nord)europiske land som kan bidra med parallelt feltarbeid. Dette vil muliggjøre sammenlikninger på tvers av velferdsstater. I en slik involvering vil vi åpne for mindre omfattende deltakelse, f.eks. med utgangspunkt i empirisk materiale fra utvalgte grupper innen de institusjonelle områder vi vil rekruttere forskningsdeltakere fra, f.eks. sosionomer tilsatt på sykehus. Utenlandske partnere vil bli identifisert via det pågående EUROSHIP-prosjektet, samt via kontakter der instituttet har Erasmus-avtaler. Samarbeid med utenlandske partnere vil utelukkende basere seg på det anonymiserte datamaterialet.

Publisering

Vi tar sikte på publisering i internasjonale tidsskrifter innen sosialt arbeid (f.eks. *European journal social work*) og sosialpolitikk/forvaltning (f.eks. *Journal of social policy and administration*). Det kan også være aktuelt å gå for et særnummer av tidsskriftet *Social*

Inclusion. Det skal også skrives minst en norsk fagartikkel som kan brukes på pensum i undervisningen.

Forskerteam

Prosjektet ledes av førsteamanuensis Ivan Harsløf. Harsløf har hovedfag i samfunnsfag og ph.d. i sosiologi. I prosjektet deltar dessuten førsteamanuensis, ph.d. Dag Jenssen, som er idéhistoriker og førsteamanuensis, ph.d. Simon Innvær som er statsviter. Alle tre er tilsatt ved Institutt for sosialfag, OsloMet – storbyuniversitetet.

Referansegruppe

Prosjektet har etablert en referansegruppe bestående av Svein Erik Tuastad, førsteamanuensis, Universitetet i Stavanger, Kathrine Haugland Martinsen, Kirkens bymisjon, Jorunn Vindegg, førsteamanuensis, OsloMet og Heidi Klundelien Storfossen, studerende i sosialt arbeid, OsloMet.

Personvern

Prosjektet er tilrådet av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD), referansenummer 104154. Tilrådingen forutsetter at det foreligger tillatelse fra de statlige, kommunale eller private organisasjoner der sosionomene som intervjues er tilsatt. Dette innbefatter UDI, Bufdir, kriminalomsorgen, aktuelle kommuner, personvernombud ved aktuelle sykehus, ledelse ved aktuelle skoler og ledelse ved aktuelle frivillige organisasjoner.

Fremdriftsplan 2021-2022

1	Rekruttering/feltarbeid	Juni-september
2	Analyser og skriving	Oktober-februar
3	(Komparative analyser/skriving)	Februar-september
4	Sletting av materiale/koblingsnøkkel	Desember

Referanser

Brante, T. (2011). Professions as science-based occupations. *Professions and Professionalism*, 1(1), 4–20. doi: 10.7577/pp.v1i1.147.

Erlie, T.H. (2016). *Sosialt arbeid: En begrephistorisk undersøkelse*. Doktoravhandling, Universitetet i Bergen.

Harsløf, I., Nielsen, U.S. and Feiring, M. (2017) Danish and Norwegian hospital social workers' cross-institutional work amidst inter-sectoral restructuring of health and social welfare, *European Journal of Social Work*.

Vedlegg 2: Intervjuguide

Appendiks 1: Intervjuguide per 23. juni 2021

1. Kan du fortelle litt om bakgrunnen din når det gjelder utdanning/videre-utdanning/utdanningssted samt kort om tidligere ansettelsesforhold og roller/verv)
2. I stillingen du har nå, ble det søkt etter en sosionom eller var det slik at personer med andre (sosial-/helsefaglige) utdanninger også kunne søke?
3. Vil du med utgangspunkt i en vanlig arbeidsdag – si litt om oppgavene dine?
4. Kan du si litt om hvilke andre profesjonsgrupper du samarbeider med her på jobben?
5. Kan du BESKRIVE EN ARBEIDSPROSESS DU HUSKER GODT, EN SAK SOM INVOLVERTE TVERRFAGLIG SAMARBEID ELLER INTERAKSJON MED ANDRE PROFESJONER PÅ DIN ARBEIDSPLASS. HVILKE BIDRAG /TYPER BIDRAG KOMMER FRA DE ULIKE DELTAKERNE?
 - a. Hva slags innspill ble tatt mye hensyn til?
 - b. Hvilken form hadde innspill (skriftlig, muntlig, dialog)
6. HVIS DU TENKER PÅ DEG OG DE DU SAMARBEIDER MED I ORGANISASJONEN, HVORDAN OPPRETTHOLDER OG UTVIKLER DERE RELEVANT KUNNSKAP I GRUPPEN ELLER MILJØET.
 - a. Mer individualisert, eller mer kollektiv/samlet? På hvilken måte?
 - b. Ved samarbeid, samtaler, internseminarer, kommunikasjon, lederinitiativer.
 - c. Er det noe faglig perspektiv som dominerer blant medarbeiderne?
 - d. Forhold til kilder utenfor organisasjonen – seminarer, litteratur, fagmiljøer etc.
 - e. Internasjonale innslag
7. HVORDAN VIL DU SI DINE KOLLEGER VURDERER DEN KOMPETANSEN DU BRINGER INN I ARBEIDET? (som sosionom?)
 - a. Hva gir status når det gjelder kunnskap?
 - b. Hva har gjennomslag når det gjelder kunnskap?
 - c. Hva er din holdning til kunnskap og status i organisasjonen?
8. HVORDAN MERKER DU AT DU ER SOSIONOM NÅR DU SAMARBEIDER MED NOEN SOM HAR EN ANNEN PROFESJONELL BAKGRUNN?

Mulige oppfølgingsspørsmål:

- Kommer du på en sak som fikk frem sosionomen i deg i det tverrfaglige samarbeidet
- Hvordan bidrar du i slike samarbeidssituasjoner?
- Hvordan bidrar de andre i samarbeidet?
- Er det noen klare grenser mellom hvilke arbeidsoppgaver du kan og ikke kan gjøre i denne jobben?

9. Hva er etter din mening det mest utfordrende i arbeidet med å hjelpe brukerne når det gjelder de forhold (/rammebetingelser) dere jobber under (organisering, regler, økonomi, bemanning, samarbeidsmøter/koordinering)

[her er det to aspekter: 1) rammene for brukerne; 2) rammene for sosionomene/systemet]

10. Hvordan jobber du med å løse slike utfordringer og eventuelt endre disse forhold (rammebetingelser)?
11. Har du vært med på å fremme en klage på vegne av en bruker, og i så fall, hvordan gikk du frem? (klage på vedtak, klage på saksbehandlingsprosess, klage på personell osv.)
12. HAR DU NOEN GANGER OPPLEVD AT DU HAR LÆRT NOE, I STUDIET ELLER I PRAKSISEN DIN, SOM HAR GJORT AT DU HAR STARTET Å JOBBE ELLER TENKE PÅ EN NY MÅTE?

Mulige oppfølgingsspørsmål:

- Hvis ikke eksempel, spørre om hva som har endret seg fra praksisen som nyutdannet og måten hen jobber på nå i samarbeid med andre.
- Hva fikk du til da som du ikke fikk til tidligere?
- Hvordan gjorde du det?
- Blant de fagpersoner du har lest eller blitt undervist i på utdanningen, har du noen «akademiske favoritter»? På hvilken måte har det påvirket arbeidet ditt?

Vedlegg 3: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet *Kunnskap for sosialt medborgerskap?*

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å forstå sosionomers bruk av kunnskap om sosialpolitikk, demokrati og forvaltning. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette prosjektet handler om sosionomer som jobber i organisasjoner utenom den tradisjonelle sosialforvaltningen. Formålet er undersøke sosionomers faglige bidrag inn i slike organisasjoner der andre fagområder som utgangspunkt står i sentrum. Vi ønsker å forstå hvordan sosionomer jobber med å sikre borgernes sosiale medborgerskap i slike organisasjoner. En viktig motivasjon for prosjektet er utvikling av undervisningen i sosialpolitikk og stats- og kommunalkunnskap på studiet i sosialt arbeid ved OsloMet – storbyuniversitetet. Vi gjennomfører ca. 40 intervjuer alt i alt.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

OsloMet er ansvarlig for prosjektet. Prosjektet har etablert en referansegruppe bestående av sosionomer, undervisere innen samfunnsvitenskapelige emner og en student.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi bruker OsloMets kontaktlister over praksissteder som utgangspunkt for rekruttering av intervjupersoner. Videre bruker vi personlige/kollegiale nettverk, og endelig kontakter vi aktuelle institusjoner der det typisk jobber sosionomer.

Hva innebærer det for deg å delta?

Vi gjennomfører intervjuet digitalt ved hjelp av Zoom (alternativt kan vi lage intervjuet via telefon eller ved personlig oppmøte). Samtalen tas opp (bare lyd, ikke bilde). Intervjuet vil ta 45-60 minutter. Intervjuet vil bli transkribert. Personlige opplysninger som navn, alder og navn på arbeidsplass tas bort. I rapportering fra intervjuene tas bort alle detaljer som indirekte kan knyttes til deg.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Du vil som deltaker i intervju ikke kunne gjenkjennes i publikasjoner fra prosjektet.

Prosjektgruppen som består av Ivan Harsløf, Dag Jenssen, Simon Innvær og Wenche Bekken (alle tilsatt ved Institutt for sosialfag) vil ha adgang til dine opplysninger. Videre vil følgegruppen få tilgang til deler av intervjumaterialet etter at det er blitt fullt anonymisert. Andre forskere (og studenter) ved OsloMet så vel som eksterne institusjoner vil kunne få adgang til det anonymiserte materialet.

Intervjuet blir gjennomført av Ivan Harsløf, Dag Jenssen, Simon Innvær og/eller Wenche Bekken. Intervjuet vil bli transkribert av personer med hvem OsloMet har databehandleravtale.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Alle personopplysninger herunder opptak slettes ved prosjektslutt, 1.1.2023.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra OsloMet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket (NSD-referansenummer 104154).

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med OsloMet ved førsteamanuensis Ivan Harsløf (ivaha@oslomet.no) eller vårt personvernombud: Ingrid S. Jacobsen (personvernombud@oslomet.no)

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Ivan Harsløf

Førsteamanuensis, Institutt for sosialfag, OsloMet

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Kunnskap for sosialt medborgerskap*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
 - Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet
-

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 4: Godkjenningsbrev fra SIKT

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer

104154

Vurderingstype

Standard

Dato

13.09.2021

Tittel

Kunnskap for sosialt medborgerskap: En intervjustudie blant sosionomer i velferdssamfunnet

Behandlingsansvarlig institusjon

OsloMet – storbyuniversitetet / Fakultet for samfunnsvitenskap / Institutt for sosialfag

Prosjektansvarlig

Ivan Harsløf

Prosjektperiode

15.04.2021 - 01.01.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 01.01.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

Vi viser til endring registrert 6.9.2021. Vi registrerer at det er lastet opp en godkjenning fra Kriminalomsorgen region øst. Vedlegget har ikke innvirkning på NSD sin vurdering av hvordan personopplysninger behandles i prosjektet, og behandlingen kan fortsette.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til videre med prosjektet!